

שגרירות ישראל בברזיל, ברזיליה, 77–1974

"בית השגריר תוכנן בסגנון הבינלאומי, ברוח החינוך שקיבלתי בברזיל;

בניין השגרירות, לעומת זאת, תוכנן כסמל למזרח התיכון".¹

מזמין: מדינת ישראל, משרד החוץ

תכנון: דוד רזניק

אדריכלית שותפה: ניצה רסקין

ייעוד: בניין ייצוגי ותפקודי לשגרירות ישראל ובית לשגריר

שטח האתר: 25 דונם; שטח בנוי: 550 מ"ר בית השגריר, 1,048 השגרירות

חומרים: בטון, טיח לבן

סביבה: מתחם שגרירות ישראל בברזיליה, ברזיל,² ממקם בשכונה המיועדת לנציגויות הזרות. השטח מתפצל בין בניין השגרירות בצד הדרום־מזרחי של המגרש לבית השגריר בצד הצפון־מערבי. המתחם המופנם (לא מעט משום דרישות הביטחון והפרוגרמה)³, מוקף לפי התוכנית בגדר כפולה - חיה ובנויה - המחוזקת בכלונסאות בגובה 2.5 מ'. מבנה מיוחד תוכנן לשומר בכניסה הראשית. שתי החזיתות, של השגרירות ושל בית השגריר, אטומות כלפי חוץ ומכוסות בטיח לבן. לכל בניין פתח אחד לכניסה ויציאה.

בניין: שני הבניינים השונים באופיים משלימים זה את זה ומשרים תחושה של הרמוניה. בניגוד לצפוי ממתחם המייצג את ישראל המודרנית, ביקש רזניק להתרחק מהמורשת הברזילאית המודרניסטית שעליה התחנך לטובת איפיונים יס־תיכוניים (רצף החלונות מאזכר תחרה מרוקאית).⁴ בניין השגרירות הוא מאסת בטון כבדה בפיסוליות פירמידלית, שקירותיה המסיביים נוטים פנימה. בית השגריר, לעומת זאת, פתוח ומאוויר (למרות החלונות המסורגים והדלתות המסיביות), בייחוד לכיוון דרום המוקף מרפסות רחבות, ומתאפיין בקווי מיתאר ישירים ופני שטח אלגנטיים.

תוכנית בניין השגרירות, מבנה מבנה מרכזני בן קומה אחת, מבוססת על צורת צלב יווני (שארבע זרועותיו שוות), המונח בדירוג קל על צלב יווני נוסף. גגון בטון, המתעקל מעט פנימה בצורת ר הפוכה, מחפה על הכניסה הראשית. ההגבהה של גגון הבטון יוצרת חריץ אופקי שבו נמתחת שורה של חלונות צרים וצפופים כחרכי ירי, הנראית כקו תפר התוחם צללית חלולה או כעבודת תחרה ומהווה משקל־נגד

למאסת החומר. הגג אטום, להוציא ריבוע במרכז המחופה בלוחות זכוכית ומשמש כצוהר תאורה, המאיר חלל שיועד לתצוגה.⁵

בית השגריר הוא בניין דו-קומתי מודרני, אופקי וישר־זוויות, החוזר על מודול במידות 6 6 מ'. למרות החזית האטומה יש בו תחושה של פתיחות וקלילות שמקורה במרפסות ובחצרות הפתוחות, בעמודים התומכים בחיפוי הכניסה ובאלה הניצבים בשולי החצר הפתוחה.

התמצאות: למתחם השגרירות כניסה אחת. מביתן השומר מגיעים לרחבת המתחם ואל בית השגריר. התוכנית המרכזנית של בניין השגרירות סובבת חלל תצוגה ריבועי מונמך (יורדים אליו בארבע מדרגות), המואר באור טבעי החוזר דרך צוהר התאורה שבגג ושורת החלונות האופקיים ומיועד לתצוגה ייצוגית. המשרדים, חדר הישיבות והארכיון צמודים לקירות החיצוניים ומקיפים את החלל המרכזי.

תוכנית בית השגריר פשוטה וקומפקטית, מאווררת ופונקציונלית. אגף האירוח הרשמי והאגף הפרטי קשורים זה לזה בפונקציות משותפות כגון המטבח. חלל כניסה מקדים את אגף האירוח, המוביל לחדר אוכל ל־18 איש, ולאזור המגורים הפרטי והצנוע (שטחו ארבעים מ"ר). פינת האוכל המשפחתית ממוקמת בסמוך למטבח המשרת גם את האורחים, בדומה לחצר הפנימית המונמכת. בקומה השנייה ארבעה חדרי שינה וחדר אמבטיה. עוד בקומת הכניסה שני חדרים למגורי עובדים, מוסך למכונית אחת וחצר שירות.

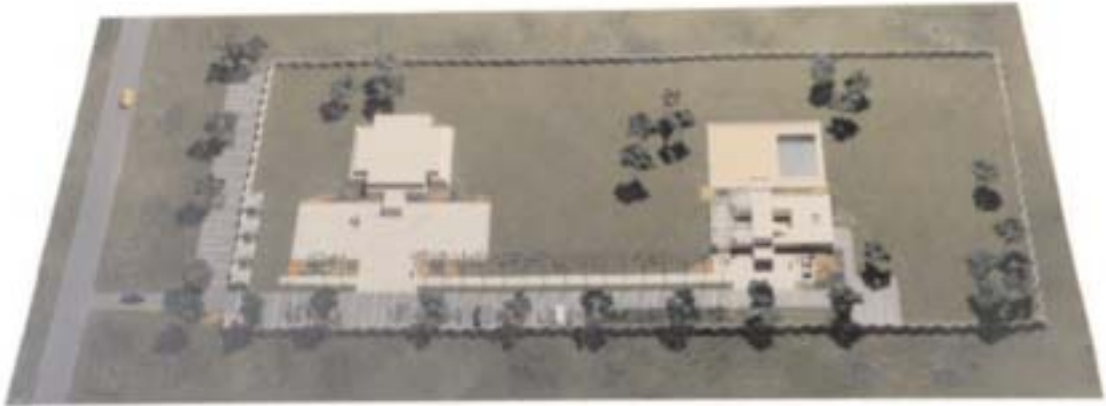
¹ רזניק בשיחה עם המחברת, יולי 2004.

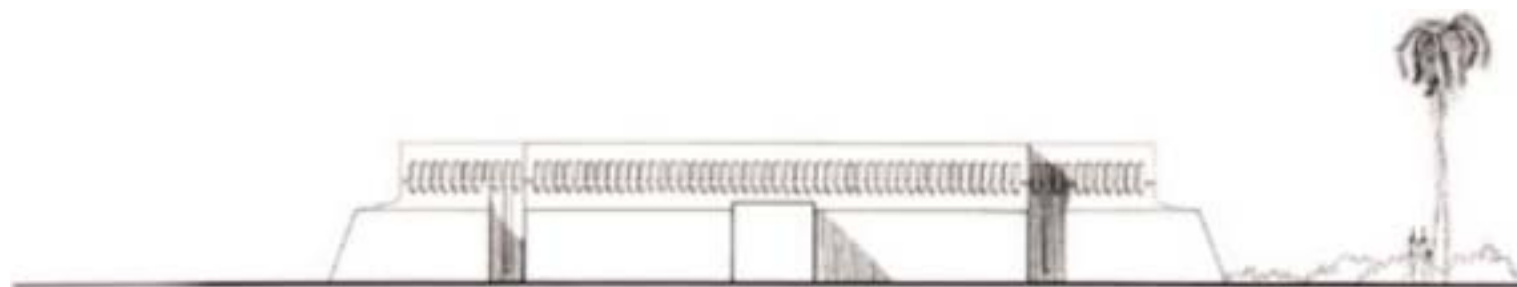
² ברזיליה, בירתה המינהלית של ברזיל, תוכננה על־ידי לוסיו קוסטה ואוסקר נימאייר בשנות ה־50 בהשראת עקרונות האורבניזם המודרניסטי ובהשפעת "העיר הקורנת" וחלוקת הפונקציות של לה קורבזייה, שהוזמן לברזיל ב־1936 על־ידי קוסטה, לשמש יועץ לתכנון משרד החינוך בריו דה'ז'נו.

³ לפי פרוטוקול ישיבה עם נציגי המזמין מ־1974.9.1, שבו פורטו עקרונות פרוגרמטיים ראשונים, השמור בארכיון משרד רזניק.

⁴ כך לפי רזניק בשיחה עם המחברת, דצמבר 2003.

⁵ חלל התצוגה לא משמש בסופו של דבר את הפונקציה המיועדת.

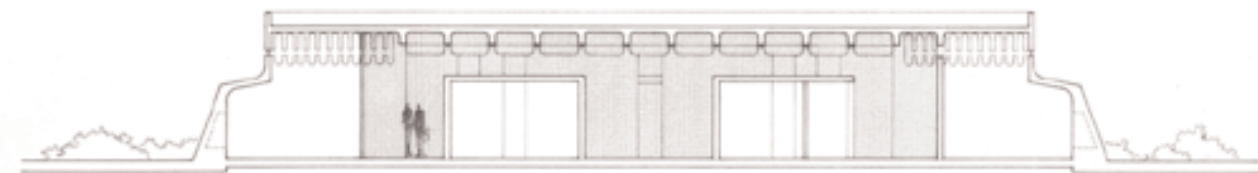

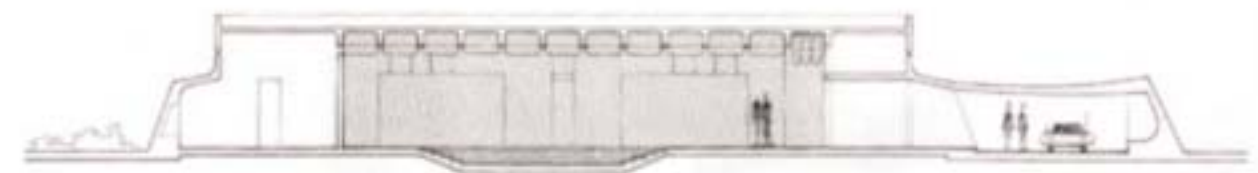
חזית צפון מזרחית

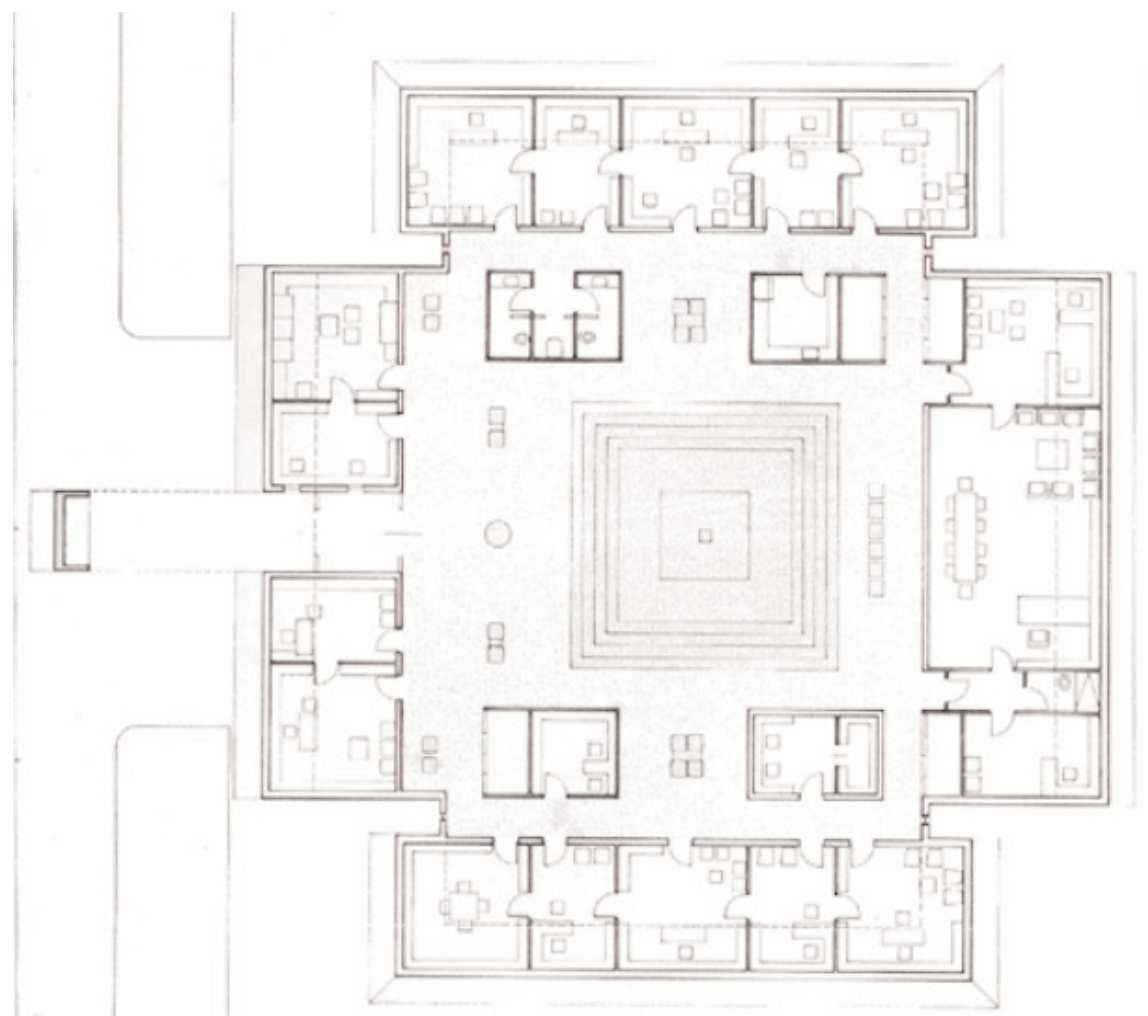
חזית דרום מזרחית

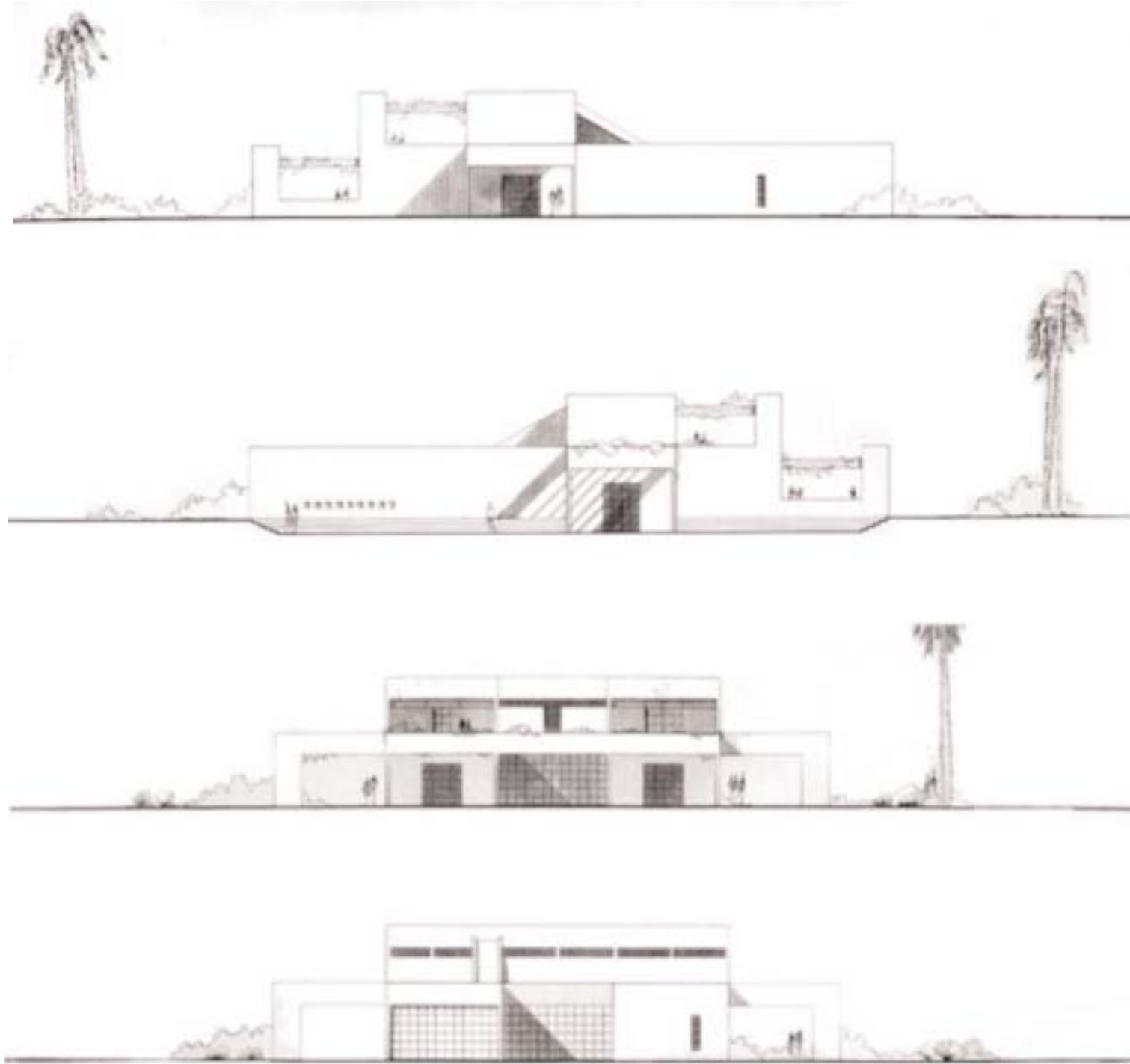
חתך

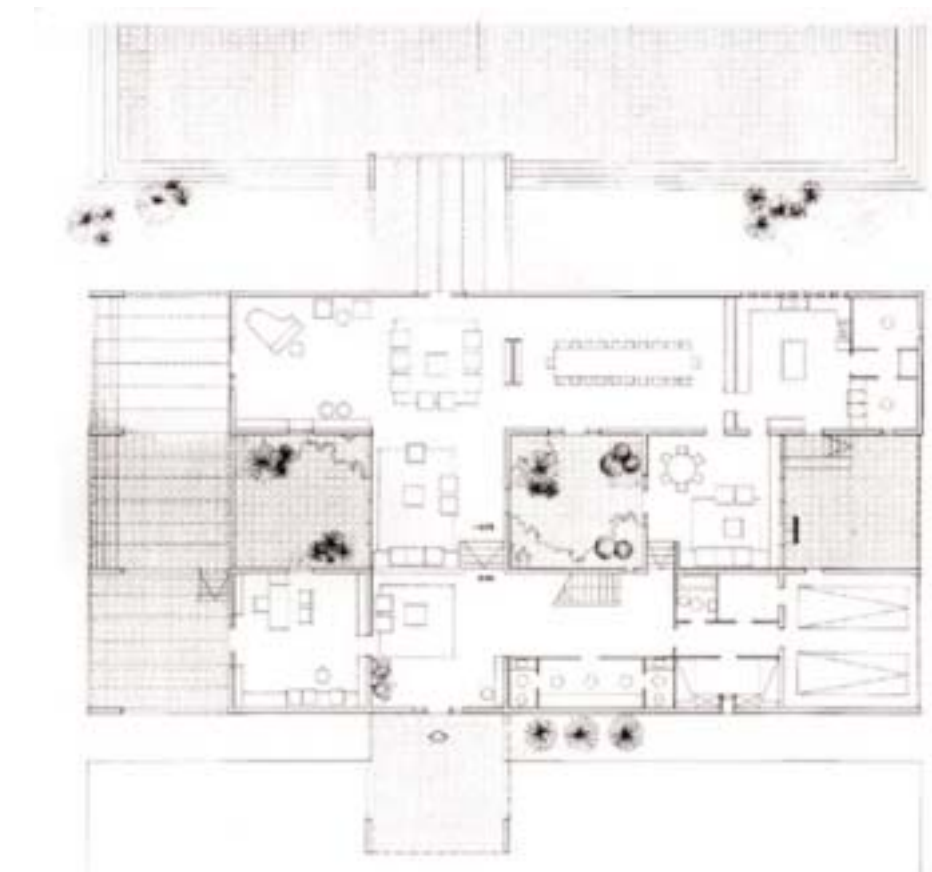
חתך

The plan for the Ambassador's residence is simple and compact, airy and functional. The official entertainment wing and the private wing are linked by shared functions such as the kitchen. The entrance space precedes the entertainment space, leading to a dining room accommodating 18 people, and the private, modest dwelling area (40 sq. m.). The family dining room is located near the kitchen, which also serves guests, like the sunken inner courtyard. The second floor contains four bedrooms and bathrooms. The entrance floor also consists of staff dwellings, a one-car garage, and a service court.

The Israeli Embassy in Brasilia, Brazil, 1974-77

"The Ambassador's residence was planned in International Style, in the spirit of the education I received in Brazil; the Embassy building, on the other hand, was designed as a symbol of the Middle East."¹

Commissioning body: The State of Israel, the Ministry of Foreign Affairs

Architect: David Reznik

Associate architect: Nitsa Ruskin

Designation: A representative and functional building for the Israeli Embassy and a residence for the Ambassador

Area: 25 dunams (6 acres); built-up area:

550 sq. m. Residence, 1,048 sq. m. Embassy

Materials: Concrete, white plaster

Site: The compound of the Israeli Embassy in Brasilia, Brazil² is located in the quarter preserved for diplomatic missions. The area is divided between the Embassy building on the southeastern side of the plot, and the Ambassador's residence in the northwestern section. The inward-turning compound (largely due to the security demands of the program)³ is surrounded by a double fence — a hedge and a constructed fence — reinforced by 2.5 meter high piles. A special structure was designed for the guard at the main entrance. Both facades of the Embassy and of the Residence, are impenetrable to the outside, covered with white plaster. Each building has one doorway for entering and exiting.

Project: The two different buildings are mutually complementary, conveying a sense of harmony. Unlike what one might have expected from a compound that represents modern Israel, Reznik endeavored to draw away from the modernist Brazilian heritage on which he was raised in favor of Mediterranean features (the window strip recalls Moroccan lacework).⁴ The Embassy building is a heavy mass of concrete typified by pyramidal sculpturality, whose massive walls lean inward. The Ambassador's residence, on the other hand, is airy and open (despite the barred windows and massive doors), especially toward the south which is surrounded by spacious verandahs and characterized by straight contours and an elegant surface.

The plan for the Embassy building, a centrally-planned one-story structure, is based on the shape of the Greek cross (with four equal arms), placed at a slight angle atop another Greek cross. A small concrete roof, curving inward slightly in the shape of an upturned L, covers the main entrance. The elevation of this roof protrusion creates a horizontal slit in which a row of narrow windows extends, jammed together like firing loopholes; it resembles a seam that delineates a hollow silhouette, or alternatively, lacework, thus counterbalancing the material mass. The roof is impervious, save a square, skylight in the middle, illuminating a display space.⁵

The Ambassador's residence is a modern two-story building, horizontal and straight-lined, repeating a 6x6 m. module. Despite the sealed facade, it conveys a sense of openness and lightness originating in the open balconies and courtyards, the columns supporting the entrance roof, and those standing at the margins of the open courtyard.

Orientation: The Embassy compound has a single entrance. From the guard's booth one arrives at the compound's concourse and at the Ambassador's residence. The Embassy building's center-oriented plan revolves around a lowered, square-shaped display space (to which one descends four steps), illuminated with natural light that comes in through the skylight in the roof and the band of horizontal windows; the space was intended for representative exhibits. The offices, conference room and archives are situated along the exterior walls, encircling the main space.

¹ Reznik, in a conversation with the writer, July 2004.

² Brasilia, Brazil's administrative capital, was planned by Lúcio Costa and Oscar Niemeyer in the 1950s, according to the principles of modernist urbanism; it was also inspired by the Radiant City and the division of functions introduced by Le Corbusier, whom Costa invited to Brazil in 1936 to serve as consultant for the proposed new Ministry of Education in Rio de Janeiro.

³ According to the protocol of a meeting with the representatives of the commissioner, 9 January 1974, where the initial programmatic principles were specified; kept in Reznik's office archives.

⁴ Thus, according to Reznik, in a conversation with the writer, December 2003.

⁵ The display space no longer serves its designated purpose.

תלמוד תורה וישיבה דחסידי גור, ירושלים, 84–1972

”חיפשנו מוטיב שיהווה מכנה משותף בין התפקודים הרוחניים והפיזיים של הבניין לבין ביטוים האדריכלי”[[][?]].

המזמין: תלמוד תורה וישיבה דחסידי גור

תכנון: דוד רזניק

(בהשתתפות יורם פוגל)

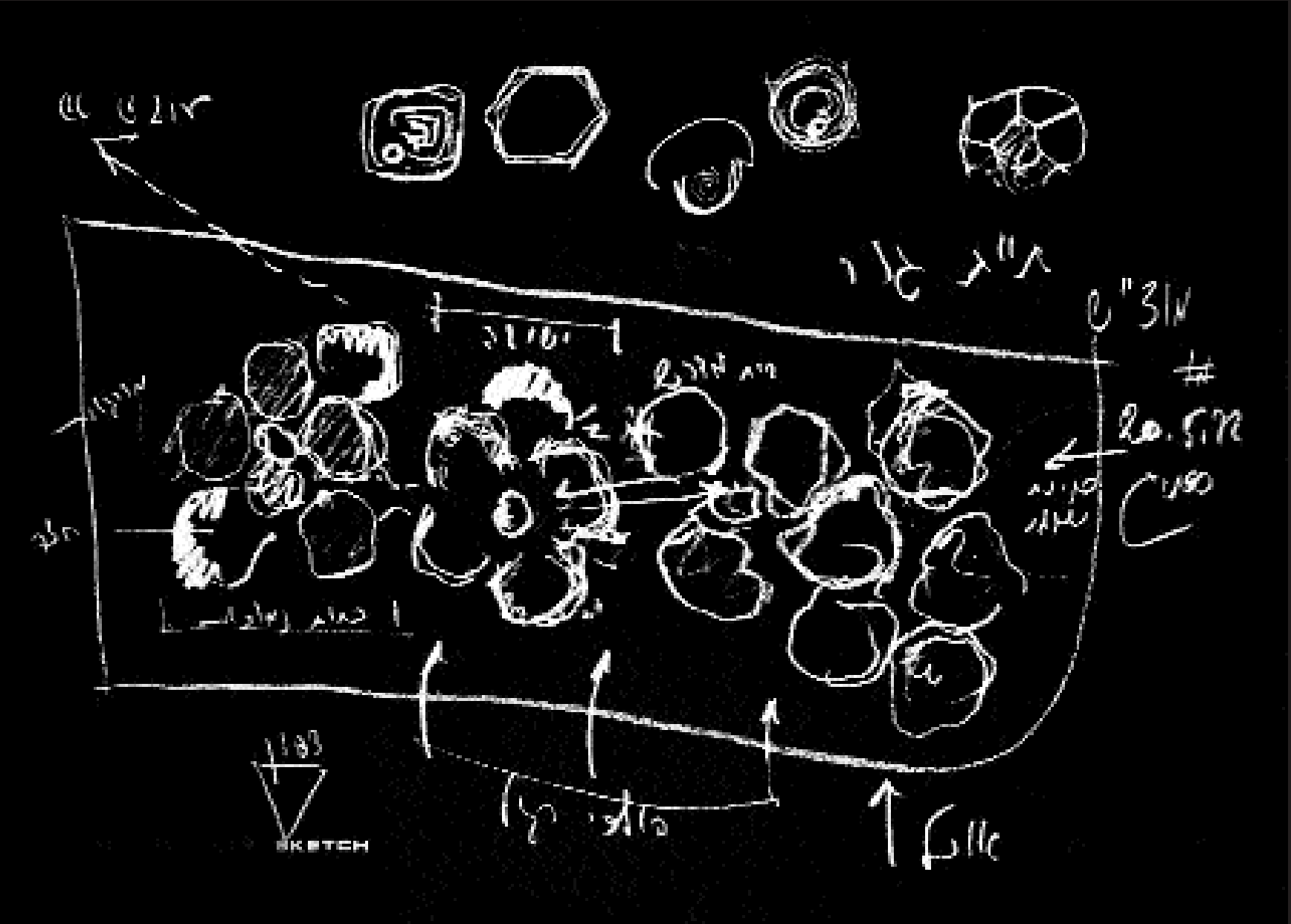
ייעוד: תלמוד תורה

שטח בנוי: 4,815 מ"ר

חומרים: בטון בציפוי לוחות אבן

סביבה: תלמוד תורה דחסידי גור ממוקם במתחם שנלר שבכניסה לירושלים (רחוב ירמיהו), בשטח של בתי מלאכה רעועים שנהרסו.² פנייתו של מנהל תלמוד התורה, הרב שלמה צבי הירש וייס, סימנה את ראשיתו של שיתוף פעולה מתמשך בין רזניק לבין הקהילה החסידית.³ רזניק התבקש לתכנן הצעה למתחם של בית מדרש ואכסניה, שתהווה בסיס למשאיומתן עם מינהל מקרקעי ישראל.⁴ בשלבי ההכנה ביקרו השניים בבית ספר של חסידי גור, שנקיונו והסדר המופתי ששרר בו הותירו ברזניק רושם עז. בייחוד התפעל מצורת הישיבה המסורתית בכיתות, בחצי מעגל העוטף את המלמד ומאפשר קרבה אנושית בין המלמד לתלמידיו ובין התלמידים לבין עצמם. המורה אינו ניצב על קתדרה כבמגדל השן האקדמי, אלא חולק עם תלמידיו חלל פיזי שוויוני. תחום הישיבה, בצורת האות ח, הוא גם המודול הפיזי החוזר על עצמו בתוכנית של רזניק (סכימה גיאומטרית שחושבה בטכניון), השונה בתפיסתה האדריכלית הייחודית מהמתכונת שהיתה שגורה בתכנון בתי ספר בשנות ה־60 וה־70 בארץ.⁵

בניין: בסקיצות התכנון הראשונות של רזניק אפשר לעקוב אחרי שלבי התפתחותה של התפרחת האורגנית, מיחידה בודדת למבנה גיאומטרי מרובד שכמו מורכב מפלחי אגס שהוקצעו והושטחו. הגרעין - כדימוי מנחה לתכנון, שלאמונת רזניק יש בו כדי לתמוך בחיי קהילה בריאים - מסתעף ומשתעתק בהיגיון גיאומטרי ליצירת חללים דינמיים, הנפתחים ונסגרים לסירוגין.⁶ צורת היסוד מרכיבה מתחם מודולרי, הנארג כשלוש תפרחות השזורות זו בזו. כל תפרחת מתקבצת סביב

חלל מרכזי בדמות חצר פנימית, המקבצת סביבה את החללים הסמוכים ומשמשת מוקד לפרישה האנכית והאופקית. המרקם האדריכלי תוחם ומתפתח בעת ובעונה אחת תוך שהוא מגדיר את שלוש פונקציות התכנון העיקריות: לימוד, מפגש ובית מדרש. המתחם משתלב בקו הרקיע של סביבתו הודות לפרישתו המרובדת לגובה. בנקודות מסוימות (בית המדרש, למשל) הוא מתנשא לגובה שש קומות.

התמצאות: מהכניסה הראשית למתחם, ברחוב ירמיהו, מגיעים לפלח המרכזי שבין שתי התפרחות החיצוניות. מאחר שהמתחם מאכלס משרדים, כיתות גן, ישיבה בת ארבע כיתות לימוד, בית מדרש ופנימייה עם ארבעים חדרים, חדר אוכל וחדרי שירות (מרכאה, מחסנים ועוד), הפונקציות הרבות מתפצלות בין המפלסים השונים. אזורי השירות והמשרדים (לרבות מזכירות, מרכאה, ספרייה) ממוקמים בדרך כלל בקומות הראשונות, וחדרי הישיבה ובית הכנסת ממוקמים בקומות הגבוהות. מפלסי הפנימייה נסוגים בהדרגה ויוצרים מעטפת מדורגת, שכל אחד מרכיביה - מעין טרפז שצלעותיו לא שוות - משמש דירה לשישה נערים. בית המדרש ממוקם בתפרחת הדרום־מערבית, בנקודה הגבוהה באתר.[?]

^[1] רזניק, מתוך הצהרת כוונות בהגשת הפרויקט, 1976, השמורה בארכיון משרד רזניק.

^[2] מתחם זה בירושלים – אזור בעל חשיבות היסטורית משום בית היתומים הגרמני ששכן בו מאז 1860 – הוסב על־ידי הבריטים בימי מלחמת העולם השנייה למחנה הצבאי שנלר והוכרז כאתר לשימור בתוכנית-האב של ירושלים. העירייה הקצתה 12 דונם מהמתחם (ששטחו 18 דונם) לחסידי גור; ראו דוד קרויאנקר, אדריכלות בירושלים: הבנייה בתקופת המנדט הבריטי (ירושלים: כתר, 1989), עמ' 141.

^[3] הרב וייס פנה לרזניק עוד בטרם תכנן את קריית חסידים בחצור הגלילית (72–1970), ופגישתם הניבה ראשית כל את הפרויקט בחצור, שתכנון הישיבה בו הושפע מהביקור בבית הספר של חסידי גור בירושלים. שיתוף הפעולה הסתיים באקורד צורם כאשר רזניק לקח על עצמו לתכנן את אוניברסיטת המורמונים.

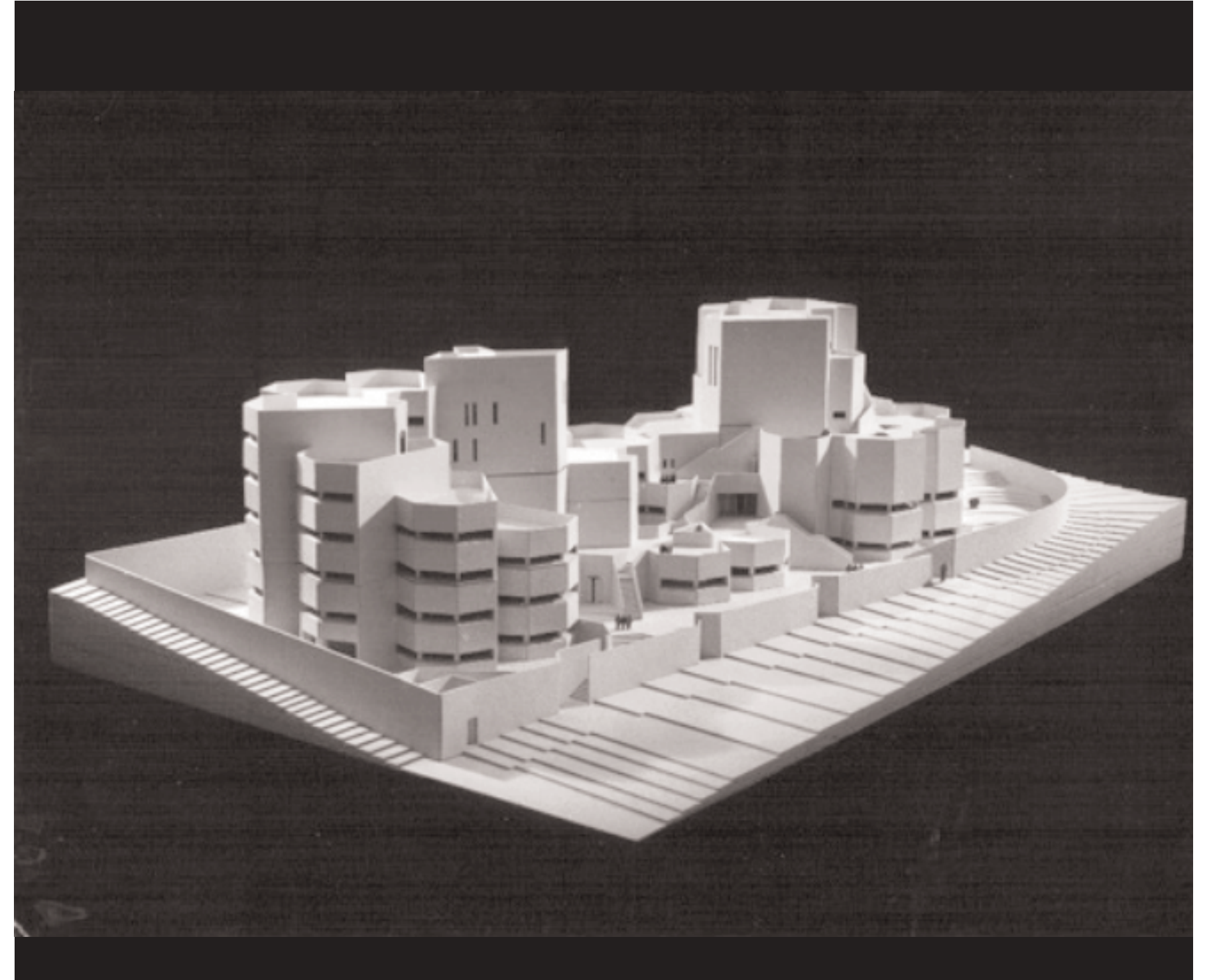
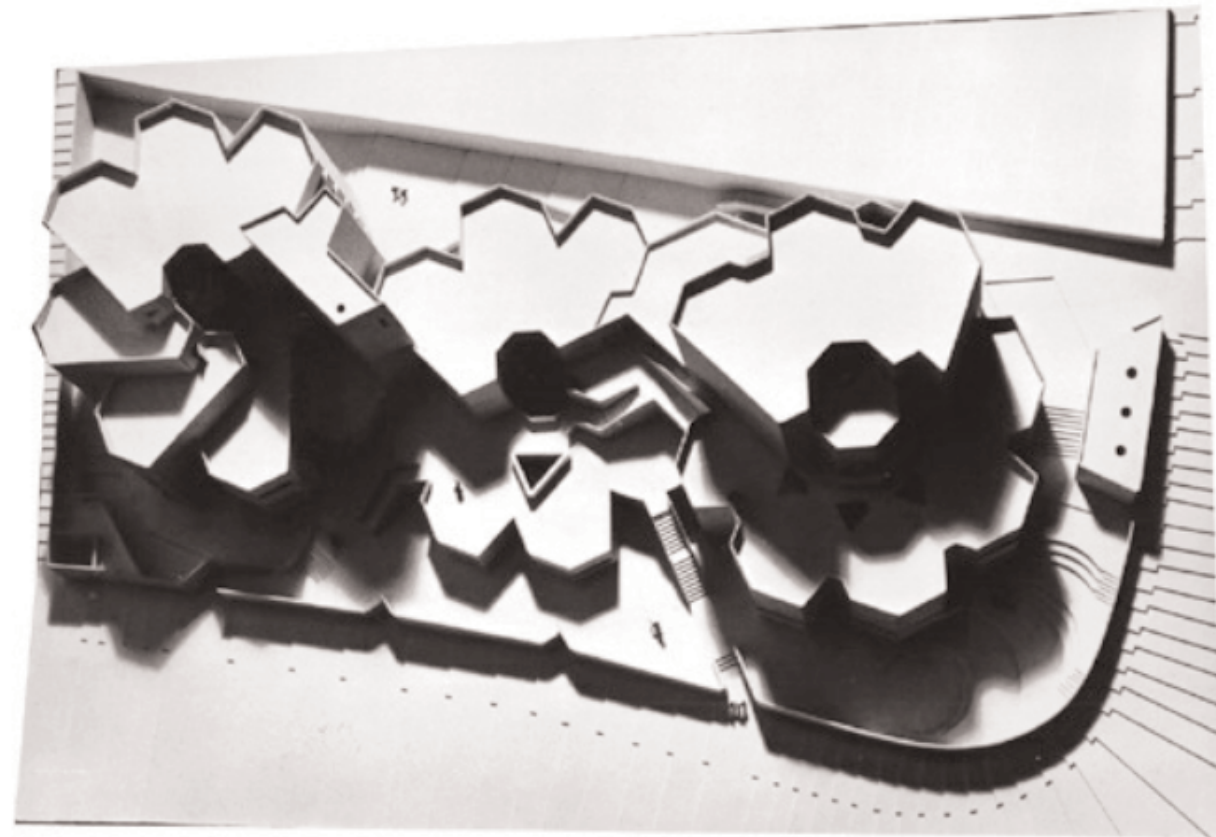
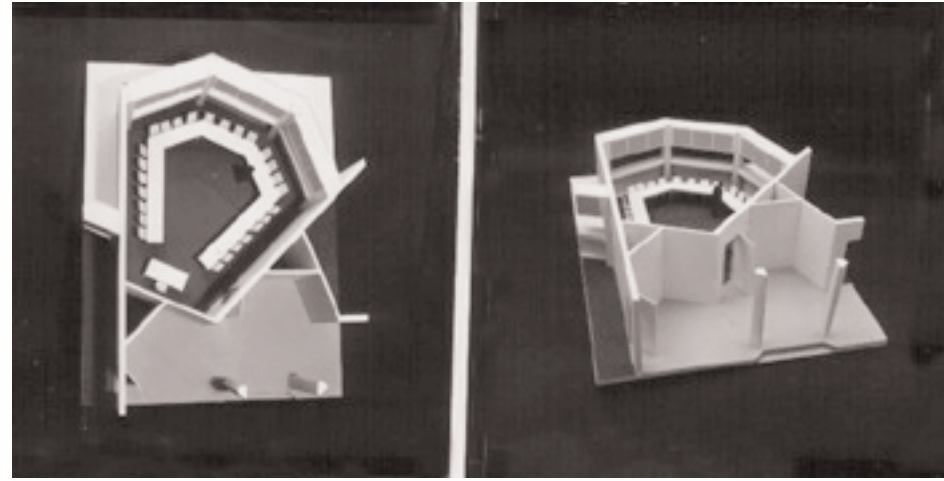
^[4] ראו סיכום ישיבה עם טדי קולק, אז ראש עיריית ירושלים (15.12.1971), ששלח רזניק לרב גולדקנופף ב־27.2.1972.

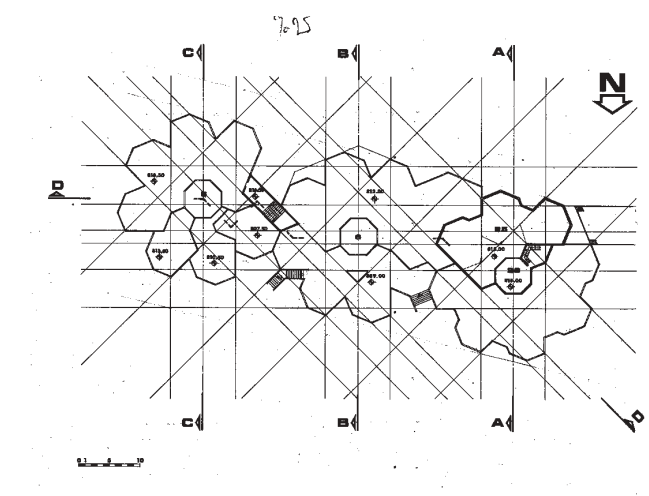
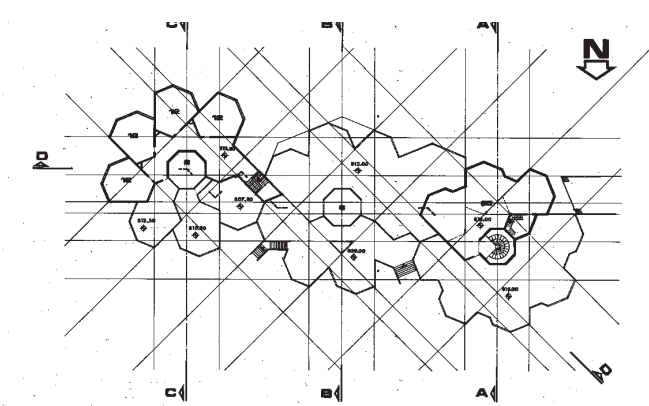
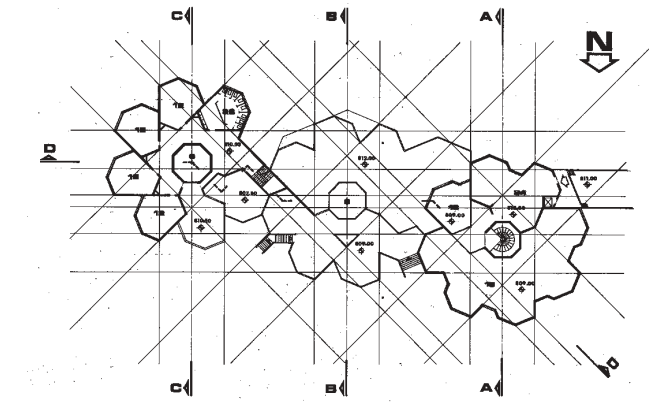
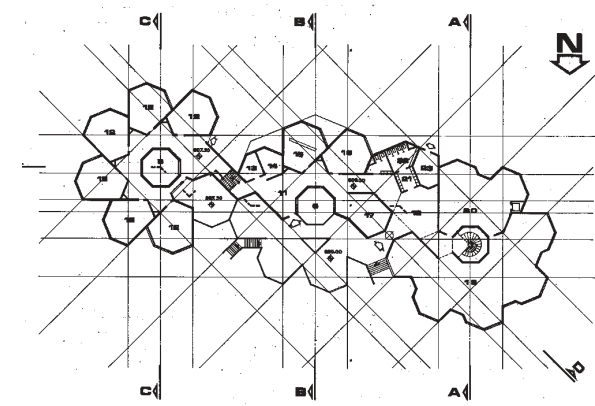
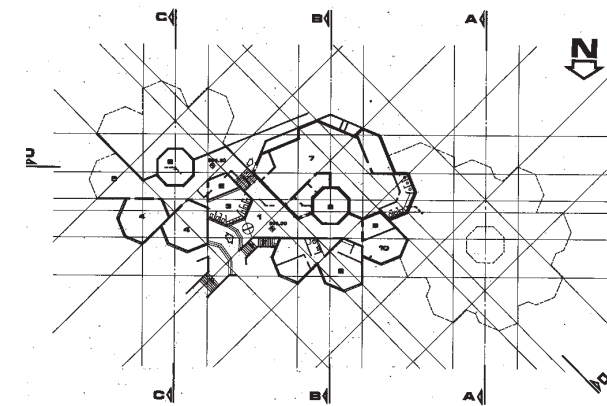
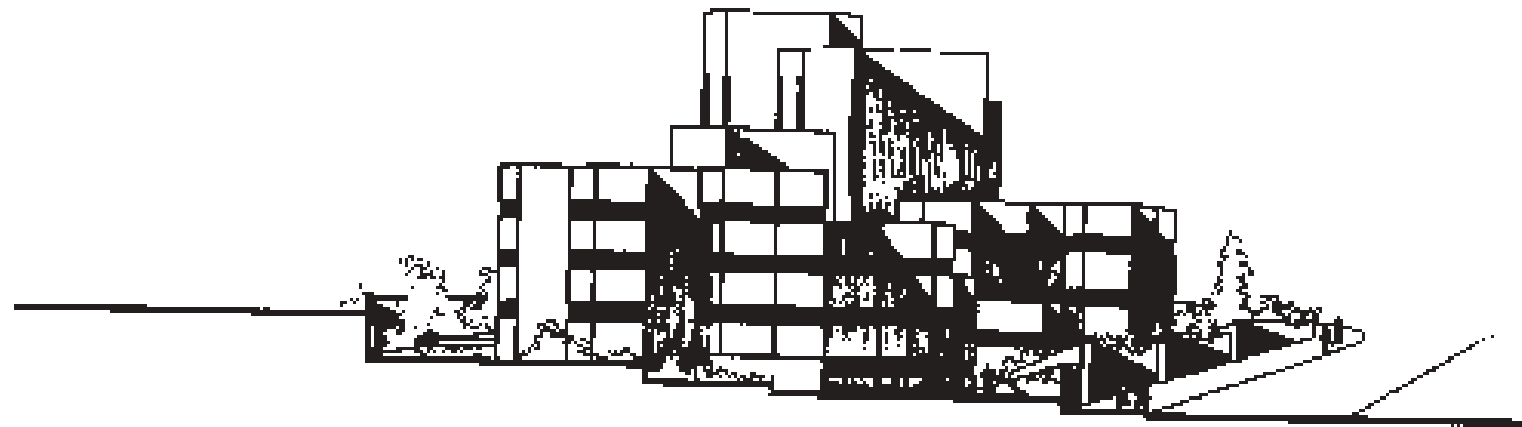
^[5] המתכונת המקובלת בארץ באותם ימים עודדה חשיבה רציונלית והעדיפה בניינים פונקציונליים עם חללים ישרי־זווית, ברוח המודרניזם, עם חריגות ספורות ברוח האסתטיקה הברוסליסטית או הרב־פיאונית.

^[6] הריבוד הרב־צלעי קרוב במקצת לתכנון הרב־פיאוני, שאיפיין את עבודותיהם של אלפרד נוימן, צבי הקר ואלדר שרון – למשל בית עיריית בתיים (63–1960) ובית דובינר, רמת־גן (63–1961) – ואף זכה לייצוג בינלאומי בביתן הישראלי לתערוכה העולמית במונטריאול 1967, שרזניק היה שותף בתכנונו. באותה תערוכה ("אקספו 67") נחשף גם פרויקט "הביטאט מונטריאול" (67–1964) של משה ספדיה, שנשען על עקרונות תכנון דומים.

^[7] הפרויקט לא הושלם על־ידי משרד רזניק. בעת הפסקת העבודה היה השלד גמור והחזית הפונה לרחוב צופתה בלוחות אבן, אך חללים רבים, ביניהם בית הכנסת, טרם הושלמו.

- 1 אולם העליות
- 2 הכרות האו"ם
- 3 מלחמת השחרור
- 4 הכרות העצמאות
- 5 הטיפוסים
- 6 ט"ו בשבט
- 7 כבוש השממה
- 8 שבועות
- 9 כדים עתיקים
- 10 חקלאות
- 11 מפעל המים
- 12 סוכות
- 13 בניין
- 14 תעשייה
- 15 כלי תעשייה עתיקים
- 16 תרבות הגוף
- 17 ל"ג בעומר
- 18 שמחת תורה
- 19 מדע
- 20 חינוך
- 21 תרבות המגילות
- 22 וגר זאב עם כבש
- 23 חצר ישראל העתיקה
- 24 אולם הצגות
- 25 במה
- 26 אולם אחרית הימים
- 27 חדר אמנים

Talmud Torah and Gur Chassidic Yeshiva, Jerusalem, 1972-84

“We sought a motif that would provide a common denominator between the spiritual and physical functions of the building and their architectural manifestation.”¹

Commissioning body: Talmud Torah and Gur Chassidic Yeshiva
Architect: David Reznik (in collaboration with Yoram Fogel)
Designation: Religious elementary school (*Talmud Torah*)
Built-up area: 4,815 sq. m.
Materials: Stone-faced concrete

Site: The Talmud Torah of the Hassidim of Gur is in the Schneller compound in Jerusalem (Yirmiyahu Street), built in an area formerly occupied by dilapidated workshops.² The appeal of Talmud Torah director, Rabbi Shlomo Zvi Hirsch Weiss, marked the beginning of an ongoing collaboration between Reznik and the Chassidic community.³ Reznik was asked to prepare a plan for a compound including a House of Study (*beit midrash*) and a hostel, that would form a basis for negotiations with the Israel Land Administration.⁴ During the preparation phase the two visited a Gur Chassidic elementary school, whose cleanliness and perfect order deeply impressed Reznik. He was especially impressed by the traditional form of seating in the classrooms, in a semi-circle around the *melamed* (teacher), allowing human contact between the teacher and his pupils, and among the pupils. The teacher does not stand on a cathedra as in the academic ivory tower, but rather shares an egalitarian physical space with his pupils. The sitting area, in the form of the Hebrew letter **נ**, is also the recurring physical module in Reznik’s plan (a geometrical scheme calculated at the Technion). The plan’s unique architectural perception differs from the standard prevalent in school architecture in 1960s and 1970s Israel.⁵

Project: In Reznik’s initial sketches one may trace the evolutionary phases of the organic inflorescence, from a single unit into a stratified geometric structure ostensibly consisting of smoothed and flattened slices of a pear. The kernel — as a guiding image for the plan, which Reznik believed could sustain a healthy communal life — branches out and is replicated according to a geometric logic to create dynamic spaces that open and close intermittently.⁶ The basic form generates a modular compound, woven as three interlaced inflorescences, each centered around a major space akin to an internal courtyard that gathers the adjacent spaces around it and serves as a focal point for the vertical and horizontal unfolding. The architectural texture delineates and develops at once, while defining the three major planning functions: learning, gathering, and *beit midrash*. The compound integrates into the skyline due to its upward stratification. At certain points (the house of study, for example), it towers to six stories.

Orientation: From the main entrance to the compound, on Yirmiyahu Street, one arrives at the central section (slice) between the two outer inflorescences. Since the compound houses offices, a kindergarten, a four-room yeshiva, a beit midrash and a boarding school with forty rooms, a dining room and service rooms (clinic, storerooms, etc.), the numerous functions are split between the various levels. The service and office area (including offices, clinic and library) are usually located on the lower floors, and the yeshiva rooms and synagogue — on the upper floors. The boarding school levels are gradually recessed, creating a terraced envelope whose constituent elements — trapezoid-like units — function as apartments for six boys. The *beit midrash* is located in the southwestern inflorescence, at the highest point on site.⁷

- ¹ Reznik, from a declaration of intent upon submission of the project, 1976, held in Reznik’s office archive.
- ² This compound in Jerusalem — an area of historical significance due to the German Orphanage located in it since 1860 — was transformed into the Schneller military base by the British during World War II, and was announced a listed site in the Jerusalem Master Plan. The municipality allocated the Gur Chassidim 12 dunams (3 acres) from the overall compound (4.5 acres in total); see David Kroyanker, *Jerusalem Architecture — Periods and Styles: The Period of the British Mandate 1918-1948* (Jerusalem: Keter, 1989), p. 141 [Hebrew].
- ³ Rabbi Weiss approached Reznik before the latter designed Kiryat Chassidim in Hazor Haglilit (1970-72). Their meeting resulted primarily in the Hazor project, where the *yeshiva* design was inspired by the visit to the Jerusalem Gur Chassidic school. The collaboration ended on a strident chord when Reznik took the design of the Mormon University upon himself.
- ⁴ See written summary of a meeting with Teddy Kollek, then the Mayor of Jerusalem, sent by Reznik to Rabbi Goldknopf on December 27, 1981.
- ⁵ The prevalent standard in Israel in those years encouraged a rational perception and preferred functional buildings with right-angled spaces in the spirit of modernism, with a few protrusions in the spirit of brutalist or multi-ribbed aesthetics.
- ⁶ The multi-ribbed terracing is somewhat reminiscent of the polyhedral design characteristic of the work of Alfred Neumann, Zvi Hecker, and Eldar Sharon — for example, at the Bat Yam City Hall (1960-63) and the Dubiner Apartment House in Ramat Gan (1961-63) — and was even selected to represent Israel in the Israeli pavilion at Expo 67 in Montreal, which Reznik co-designed. Moshe Safdie’s *Habitat Montreal* (1964-67), which relied on similar design principles, was also featured in that fair.
- ⁷ The project was not completed by Reznik’s office. When the work was stopped, the frame was finished and the street facade was faced with stone, but many spaces, including the synagogue, had not been completed.

מלון היאט־ריג'נסי, ירושלים, 87–1979

"ירושלים אינה עיר שמחה, לכן רציתי לעשות בניין שמח".¹

המזמין: חברת היאט־ריג'נסי אינטרנשיונל

תכנון: דוד רזניק

אדריכלית שותפה: ניצה רסקין (בהשתתפות אינה רנרט)

אדריכלות נוף: יאיר אשל (מילר־בלום)

עיצוב פנים: הירש־בדנר, קליפורניה

קונסטרוקציה: אוסקר סירקוביץ, לואיס לבטון

ייעוד: מלון אורחים וכנסים

שטח האתר: 30 דונם; **שטח בנוי:** כ־60 אלף מ"ר

חומרים: אבן, בטון, זכוכית, יחידות טרומיות

סביבה: ב־1969 קיבלה חברת היאט־ריג'נסי הבינלאומית זכויות קרקע בהר הצופים להקמת מלון בן 650 חדרים.² אחרי שאושר ייעוד השטח, הוכנה תוכנית של האדריכלים משה ירמיצקי ומיכאל אזמונוב להקמת מגדל מסיבי ועצום ממדים. פרסום של רישום פנורמי של האזור עם הדמיה של המלון הצופה אל העיר העתיקה עורר התנגדות ציבורית - מכתבי התנגדות בכתב, מודעות מחאה והפגנות שזכו לאהדת התקשורת - שאילצה את הוועדה המחוזית לבחון־מחדש את סוגיית הבנייה הגבוהה בירושלים בכלל ובהר הצופים בפרט. האישור בוטל והבנייה שהחלה (שלב היסודות) הופסקה.³

בתום מאבק מייגע הוקמה ועדה (בין חבריה: האדריכלים אל. מנספלד, משה ספדיה ויעקב רכטר) שדנה בהתאמת הבנייה לסביבת הר הצופים וביקשה לקבוע הנחיות ברורות בנוסח הגבלות גובה ונפחים. על סמך מסקנות האדריכלים ניסחה הוועדה המחוזית את הנחיותיה: גובהו של בניין היושב על מדרון לא יעלה על שמונה קומות מעל פני האדמה ו/או על 24 מ'⁴.

בסוף 1978 הזמינה חברת היאט־ריג'נסי את דוד רזניק לתכנן את המלון הירושלמי, שנבנה בסופו של דבר כמבנן מדורג המשתלב בטופוגרפיה ההררית.⁵ האתר המשולש ממוקם ממזרח לקמפוס האוניברסיטה העברית ומשתרע על שלושים דונם הגובלים בכבישים עורקיים: נחל אגוז ממערב, רחוב קציר (דרך הגישה לאוניברסיטה ולבית חולים הדסה) ממזרח, ורחוב לח"י (דרך הגישה מהגבעה הצרפתית) מצפון.

הכניסה מצפון ממוקמת בגובה 795 מ' מעל פני הים, בעוד שהנקודה הנמוכה ביותר במתחם מצויה בדרומו, בגובה 770 מ'. הבדלי הגובה יוצרים "מפל" וירטואלי לאורך 25 מ', ונתונים אלה נוצלו ליצירת שיפוע מתון המשרת מגוון גדול של פעילויות.

בניין: הבינוי המסועף תואם את התנאים בשטח ואת דרישות הפרוגרמה, שנוסחו על־ידי אנשי רשת היאט־ריג'נסי ויועציהם בהתאם לדרישות הוועדה המחוזית. הבניין מתפצל בין שבעה גושים מדורגים, בגבהים שונים, סביב חצרות פנימיות. כיפת גג שקופה המאירה את הלובי ומודול חוזר של קשת בטון שטוחה התוחם קירוי זכוכית,⁶ מייצרים אפקט קליל המצמצם את נוכחותה של המאסה בנוף. הפתיחות אל הנוף הירושלמי ושפע הצמחייה יוצרים נווה־מדבר של שפת אדריכלות מודרנית, המתובלת בסממנים יס־תיכוניים העונים כהד לנוף העיר העתיקה.

טכנולוגיית הבנייה מתועשת ברובה: תקרות חדרי האורחים נוצקו במקום על מסגרת טרומית קעורה, הממשיכה אל החזיתות ותורמת למקצב החזותי. מאסת האבן החיצונית מתפצלת בין 320 קשתות הפונות אל העיר העתיקה. החזרה המונוטונית על התבנית החיצונית של קשת בטון שטוחה, חלון זכוכית רחב ועמודי אבן הניצבים לחזית תורמת להרמוניה של המתחם, לצבעוניותו ולקלילותה של המאסה.⁷

¹ רזניק בשיחה עם המחברת, אוגוסט 2003.

² ראו מיכאל דק, "מלון הכסף הגדול", כותרת ראשית, 12.8.1987.

³ מאז 1967 היו פרנסי העיר נתונים ללחצים קשים מצד בעלי אינטרסים מנוגדים, שחלקם תמך בפריצת קו הרקיע המסורתי של העיר ההיסטורית, וחלקם ביקש לשמר את המראה המסורתי המאופק והמסוגר. על המאבק בבנייה גבוהה בירושלים ראו דוד קרויאנקר, קט. *חלום בהקיץ: ירושלים הלא־בנויה* (ירושלים: מוזיאון מגדל־דוד, ?), עמ' 177–191; טוביה מנדלסון, "פילוסופיה או טכניקה", *דבר*, 4.8.1972; גדעון עשת, "מלון במלכות", *ידיעות אחרונות*: שבעה ימים, תאריך [אמצע שנות ה־80?]. הקמת המלון התעכבה מעבר לצפוי משום חילוקי דעות בין הזימים לנציגי העירייה והאוצר.

⁴ ב־30.7.1972 רשמה הוועדה המחוזית (בהמשך לחוות דעת מ־21.6.1972 של האדריכלים הממליצים) תיקון ברוח זו לתוכנית תכנון עיר מס' 1710, שינוי מס' 1 לשנת 1971, לתוכנית מיתאר לגבעה הצרפתית מס' 1541.

⁵ בזמן שחלף הוגשה גם תוכנית מדורגת של האדריכלים פאול רודולף, יצחק עפרוני חאב שיינברג, שנדחתה; ראו דוד קרויאנקר, *אדריכלות בירושלים: הבנייה המודרנית מחוץ לחומות, 1900–1948* (ירושלים: כתר, 1991), 343–344.

⁶ עיקול הקשתות מזערי בהשוואה לקשת המוקומית המסורתית, הרומית או המוסלמית, וכן בהשוואה לקשתות שתכנן רזניק באוניברסיטת המורמונים.

⁷ ראו שחר אילן, "נשבר עקרון האבן", *כל העיר*, 22.11.1985.

8 החל מייצר את הסביבה האדריכלית,

כך לפי תוכניתו של ג'ון פורטמן,

שהכתיב את העיקרון ב־1967 בתכנון

מלון היאטר־ג'נסי באטלנטה, ג'ורג'יה.

פורטמן זכה בפרסום עולמי ובפרסים

רבים על התכנון החדשני של המלון.

9 מלון אמריקן קולוני יושב בארמון פחה

מהמאה ה־19, שנבנה מחוץ לחומות

העיר העתיקה, בדרך שכם סמוך לשער

דמשק. דוד קרויאנקר (לעיל הערה 5,

עמ' 341), מייחס לתוכנית של אמריקן

קולוני השפעה על תכנון החצרות במלון

היאטר־ג'נסי.

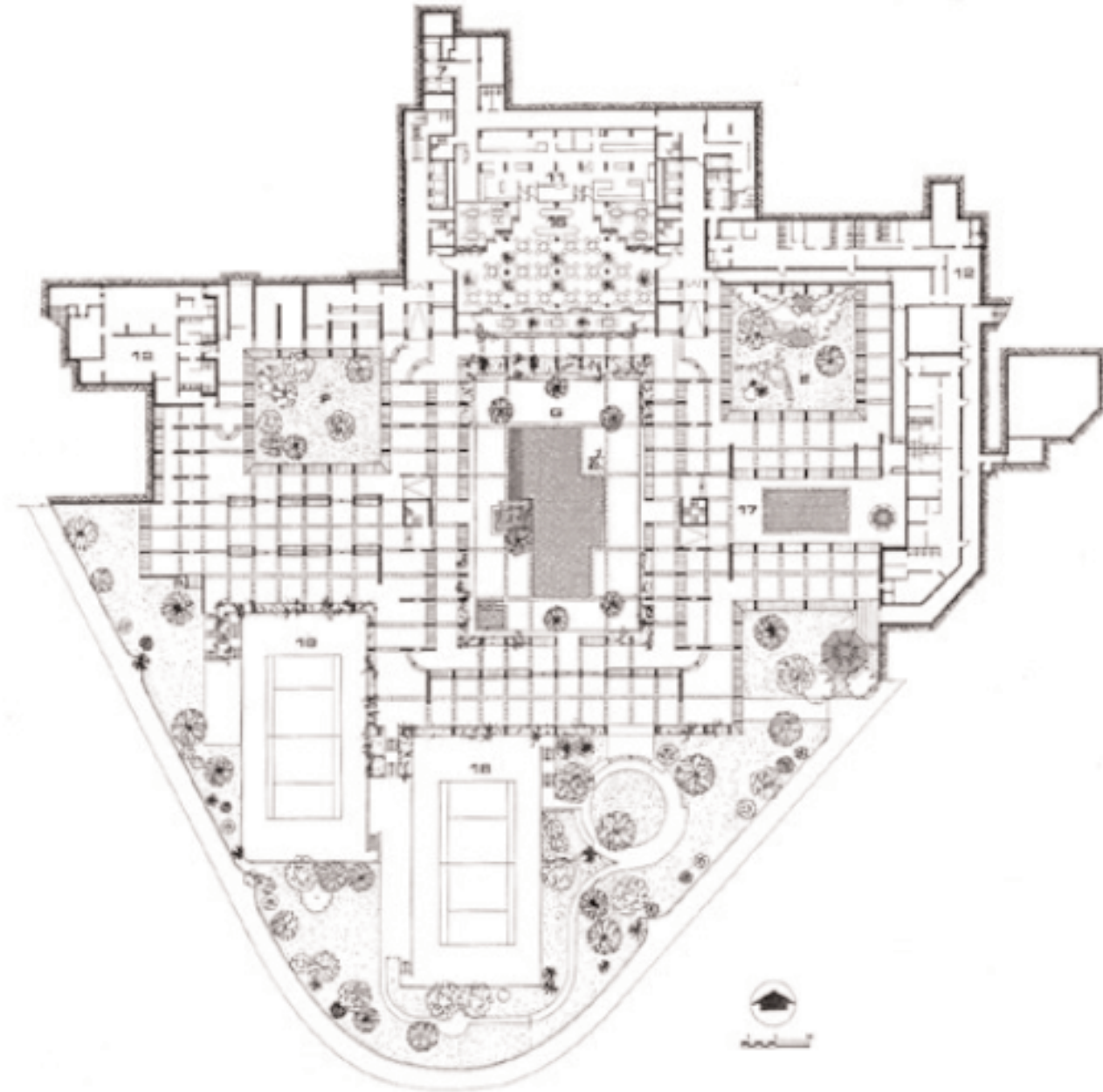
התמצאות: התכנון עוקב אחר העיקרון המנחה המועדף על רזניק:

מעטפת בנויה (חומה) המקיפה מעטפות פנימיות פתוחות בין חללים ציבוריים ופרטיים. במלון כ־550 יחידות אירוח, רובן פונות דרומה ונהנות ממרפסות המשקיפות על נוף העיר העתיקה. השטחים הציבוריים נרחבים, פעילות הנופש מגוונת, ושטחי השירות כוללים שלושה מפלסי חניה מקורים ל־300 כלי רכב. הכניסה למלון צנועה מאוד, והיא מוליכה אל לובי פתוח (בקומה השישית), המרכז סביבו את הפונקציות השונות. התנועה במתחם נעה בשני מסלולים משלימים: מסלול אנכי מכני, המסתייע ב־14 מעליות אורחים ושירות, ומסלולים אופקיים רגליים, לעתים מדורגים, המובילים מהגוש המרכזי אל יחידות המגורים המודולריות בהיקף.

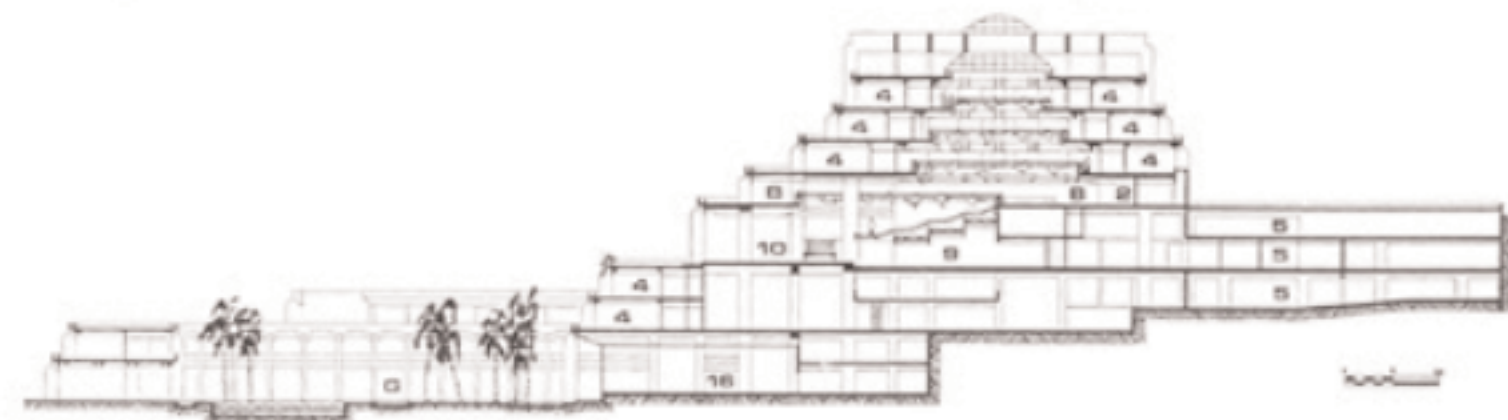
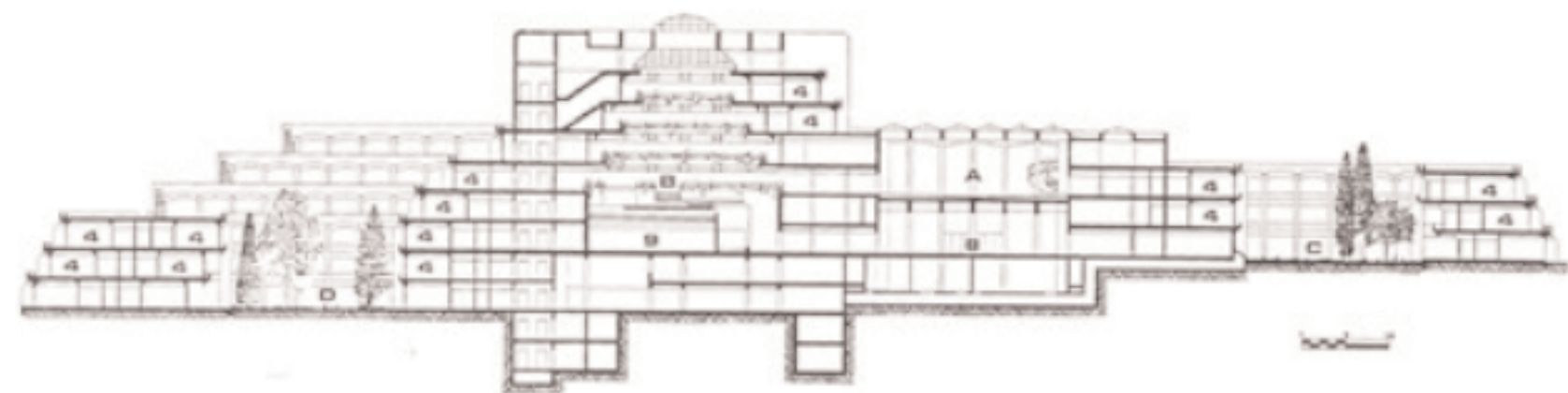
מסלול הליכה מדורג יוצא ממפלס הכניסה, נפתח אל האטריום ומוליך אל הטרקלין התחתון. האטריום – מעין כיכר מרכזית – פתוח לכל גובהו (תשע קומות) ומתוכנן במתכונת האופיינית למלונות היאטר־ג'נסי בעולם מאז 8.1967 המבקרים עוברים מלובי החצר הפנימית, דרך המפלסים השונים הפתוחים אל הנוף המרתק, ובהם בריכות נוי ומפלי מים משופעי צמחייה, עד קומת הבריכה שבקצה המסלול. הבריכה ממוקמת בקומה מפולשת, המקורה בחלקה בגג שקוף המחדיר אור יום ומאפשר את טיפוחה של הצמחייה העשירה. חלקה האחר, הפתוח, הוא גן רחב ידיים לפעילויות נופש של אורחי המלון.

יחידות האירוח דומות בגודלן (24–28 מ"ר) ומכילות מבואה, חדר שינה ואמבטיה, ומרביתן נפתחות למרפסות רגילות או למרפסות־גג. יחידות האירוח בשלוש הקומות העליונות פרושות סביב הלובי והחצר הפנימית המרכזית (60x40 מ'). האחרות מסתעפות אל האגפים האחרים, המרוכזים סביב ארבע חצרות פנימיות קטנות יותר (23x23 מ'). החצרות המוריקות של מלון היאטר־ג'נסי, השוברות את מרחבי האירוח הציבוריים ליצירת אינטימיות ונינוחות בקנה־מידה אנושי, מנוגדת לאינטנסיביות המאפיינת את השטחים הציבוריים המיועדים לפעילות ספורטיבית, למשל. המבנה המתפצל של המלון וחצרותיו מאזכרים את מחשבת התכנון הקהילתית של חצרות הכוללים הירושלמיים, שבתיהם נבנו בטורים צפופים סביב חצר ציבורית (רזניק פיתח את הרעיון ליצירת מתכונת מודרנית, מרווחת ומטופחת), ואף את אווירת החצר הירושלמית הטיפוסית, דוגמת זו של מלון אמריקן קולוני.⁹

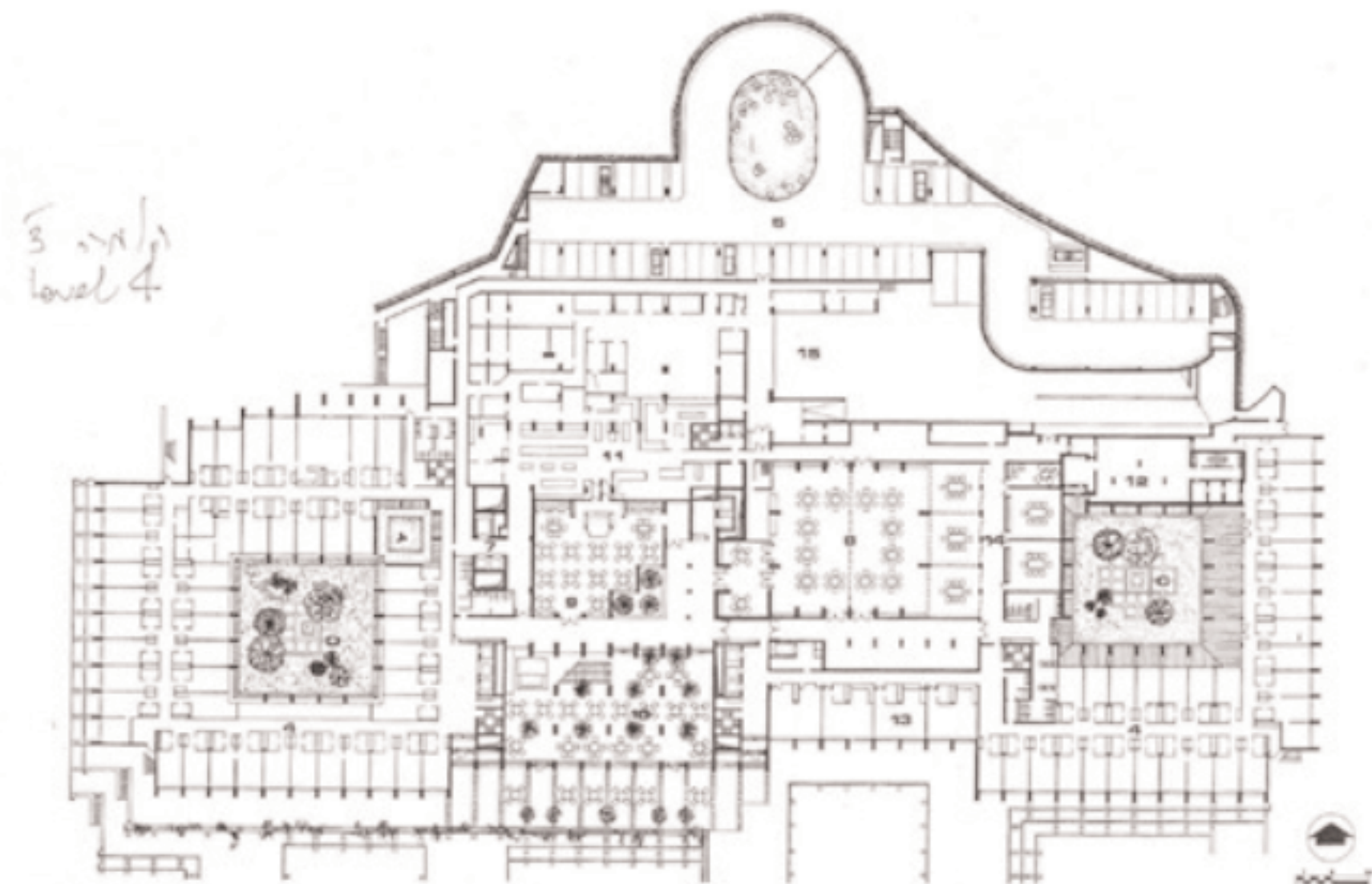

⁸ The space generates the architectural site, according to John Portman's plan, which dictated the principle in 1967 when designing Hyatt's flagship hotel in Atlanta, Georgia. Portman acquired international fame and numerous awards for the hotel's innovative design.

⁹ The American Colony Hotel is located at a 19th century pasha palace built outside the Old City walls, on the road to Nablus, adjacent to the Damascus Gate. David Kroyanker (see n. 5, *ibid.*, p. 341) maintained that the Hyatt Regency hotels' courtyard design was influenced by that of the American Colony.

Orientation: The plan follows Reznik's favorite guiding principle: a built-up envelope (wall) surrounding open inner envelopes between public and private spaces. The hotel consists of some 550 accommodation units, most of them facing south, with balconies overlooking the Old City views. The public areas are spacious, the recreational activity — diversified, and the service areas include three roofed parking levels for 300 vehicles. The entry to the hotel is very modest, leading to an open lobby (on the sixth floor) around which the various functions are centered. Traffic in the compound moves in two complementary routes: a mechanical vertical route assisted by 14 guest and service elevators, and horizontal walking routes, terraced in part, leading from the main block to the modular accommodation units on the circumference.

A terraced walking route emerges from the entrance level, opens to the atrium, and leads to the lower lounge. The atrium — like a central square — is open to its full height (nine stories) and designed according to the standard typical of the Hyatt Regency hotels throughout the world since 1967.⁸ Guests move from the internal courtyard lobby, through the various levels that are open to the breathtaking view, including fishponds and waterfalls replete with greenery, to the swimming pool level at the end of the route. The pool is located on an open floor, partly covered with a transparent roof that lets sunlight in, feeding the lush garden. Its other open section is an extensive garden for the guests' recreational activities.

The accommodation units are similar in size (24-28 sq. m.), containing a small sitting room, bedroom and bathroom. Most of them open to ordinary balconies or roof terraces. The units on the three top floors extend around the lobby and the central inner courtyard (60x40 sq. m.); the others branch off to other wings, centered on four smaller inner courtyards (23x23 sq. m.).

The verdant courtyards of the Hyatt Regency hotel, which cut the public areas to create intimacy and tranquility on a human scale, are juxtaposed with the intensity characterizing the public areas intended for sports activity, for example. The hotel's split structure with its courtyards recalls the community planning underlying the courts of Jerusalem-based kolels (religious

institutions for Torah study), whose houses were built densely around a public courtyard (Reznik developed the idea to create a modern, spacious and well-manicured version), as well as the typical Jerusalem courtyard atmosphere such as that of the American Colony Hotel.⁹

The Hyatt Regency Hotel, Jerusalem, 1979-87

"Jerusalem is not a happy city, therefore I wanted to create a happy building."¹

Commissioning body: Hyatt International Corporation

Architect: David Reznik

Associate architect: Nitsa Ruskin

Landscape architect: Yair Eshel (Miller-Blum)

Interior Design: Hirsch-Bedner, California

Construction: Oscar Sirkovitch

Designation: A hotel for guests and conventions

Site area: 30 dunams (7.5 acres);

built-up area: approx. 60,000 sq. m.

Materials: Stone, concrete, glass, prefabricated units

Site: In 1969 the Hyatt International Corporation received title to land on Mount Scopus for a 650-room hotel.² Once the land's designation had been approved, a plan was prepared by architects Moshe Yarmitzky and Michael Azmanov for the construction of a massive, monumental tower. Publication of a panoramic drawing of the area with a simulation of the hotel overlooking the Old City triggered public objection — written letters of objection, protest notices and demonstrations which gained media support — forcing the Regional Planning Committee to reconsider the issue of high-rise construction in Jerusalem as a whole and on Mount Scopus in particular. Authorization was withdrawn, and the construction that had begun (the foundation phase) was stopped.³

After a long struggle a committee was set up (whose members included architects Alfred Mansfeld, Moshe Safdie and Yacov Rechter), which discussed adaptation of the construction to the environs of Mount Scopus, setting out to define clear guidelines in the form of height and volume restriction. The Regional Planning Committee formulated its guidelines based on the architects' conclusions: the height of a building situated on a slope would not exceed eight stories above ground level and/or 24 m.⁴

At the end of 1978 Hyatt Regency commissioned David Reznik to design the Jerusalem hotel, which was ultimately built as a terraced complex that integrated into the mountainside.⁵ The triangular site is located east of the Hebrew University campus, extending over 7.5 acres bordering on major roads: Nahal Ha-Egoz to the west, Katzir Street (the access road to the University and the Hadassa Hospital) to the east; and Lechi Street (the access road from French Hill) to the north.

The north entry is 795 meters above sea level, while the lowest point in the compound is on its south, at an elevation of 770 meters. The height differences create a virtual "cascade" of 25 meters used to create a moderate grade benefiting a large number of activities.

Project: The intricate construction is congruent with the on-site conditions and the programmatic requirements, formulated by the Hyatt Regency network representatives and their consultants in keeping with the requirements of the Regional Planning Committee. The building splits between seven terraced blocks at varying heights around internal courtyards. A transparent dome illuminating the lobby and a repeated module of a flattened concrete arch, delimiting glass roofing,⁶ generate a lightness that diminishes the presence of the mass in the landscape. The openness to the Jerusalem vistas and the profuse flora create an oasis of modern architectural language, interspersed with Mediterranean features that echo the Old City views.

The building technology is largely industrialized: the guestroom ceilings were cast on the spot with a pre-fabricated, concave form that continues toward the facades, contributing to the visual rhythm. The external stone mass divides into 320 arches facing the Old City. The monotonous repetition of the external pattern of a flat concrete arch, a wide glass window, and stone columns perpendicular to the facade reinforces the compound's harmony and colorfulness and the lightness of the mass.⁷

¹ Reznik in a conversation with the writer, August 2003.

² See Michael Dak, "The Big Money Hotel," *Koteret Rashit*, 12 August 1987 [Hebrew].

³ After 1967, the city administrators were under intense pressure from parties with conflicting interests, some of whom supported intervention with the traditional skyline of the historic city, while others wanted to preserve the withdrawn, restrained traditional appearance. On the struggle against high-rise construction in Jerusalem, see David Kroyanker, *Dreamscapes: Unbuilt Jerusalem*, exh. cat. (Jerusalem: Tower of David Museum, 1993), pp. 177-191 [Hebrew]; Tuvia Mendelson, "Philosophy or Technique," *Davar*, 4 August 1972 [Hebrew]; Gideon Eshet, "Entrapped Hotel," *Yedioth Aharonoth* weekend supplement, 20 August 1982 [Hebrew]. Construction of the hotel was postponed beyond initial expectations due to disagreement between the entrepreneurs and the representatives of the municipality and Ministry of Finance.

⁴ On July 30, 1972 the Regional Planning Committee (following the recommendation of the architects from 21 June 1972) recorded an amendment in this spirit for the City Planning Scheme no. 1710, amendment no. 1 for 1971, regarding French Hill plan no. 1541.

⁵ In the interval, a terraced plan by architects Paul Rudolph, Yitzhak Ephroni, and Ze'ev Sheinberg, was also submitted, but rejected; see David Kroyanker, *Jerusalem Architecture — Periods and Styles: Modern Architecture Outside the Old City Walls, 1948-1990* (Jerusalem: Keter, 1991), pp. 344-343 [Hebrew].

⁶ The curving of the arches is minimal in comparison to the traditional, whether Roman or Muslim, local arch as well as to the arches designed by Reznik for the Mormon University.

⁷ See Shachar Ilan, "The Stone Principle has been Interrupted," *Kol Ha'Ir*, 22 November 1985 [Hebrew].

המרכז הירושלמי ללימודי המזרח הקרוב,

ירושלים (אוניברסיטת המורמונים),

1982–87

"המגרש, מהמגרשים המבורכים הפונים אל העיר העתיקה, ביקש

הדדיות. אם רואים מהבניין את העיר, העיר נכנסת פנימה".¹

המזמין: המרכז הישראלי ללימודי המזרח הקרוב, ירושלים

תכנון: דוד רזניק בשיתוף פרנק פרגוסון

(פאולר־פרגוסון־קינגסטון־רובן, ארה"ב)

אדריכל שותף: דורון הוק

אדריכלות נוף: ליפא יהלום, דן צור

עיצוב פנים: דוד רזניק (בהשתתפות עדינה פרויס)

קונסטרוקציה: אריה ורשבסקי

פיסול סביבתי: ישראל הדני

ייעוד: שלוחת אוניברסיטת בריגהם־יאנג (יוטה, ארה"ב)

ללימודי התנ"ך, ההיסטוריה והתרבות של המזרח התיכון

שטח האתר: 15 דונם; שטח בנוי: 12 אלף מ"ר

חומרים: אבן תלטיש, בטון, שיש, עץ טיק, עץ אלון, זכוכית

סביבה: המרכז הירושלמי ללימודי המזרח הקרוב הוא שלוחה של

אוניברסיטת בריגהם־יאנג ביוטה, ארצות־הברית, הנתמכת על־ידי כנסיית המורמונים או "כנסיית ישו המשיח לקדושי אחרית הימים", כפי שהיא נקראת בפי מאמיניה.² המרכז ממוקם בירושלים המזרחית, על הצלע הדרומית של הר הצופים ליד בית החולים אוגוסטה ויקטוריה. בנוסף ללימודים עיוניים לתואר ראשון, המקום משמש מרכז תרבות המקיים אירועים מוזיקליים ייחודיים.

השטח שעליו הוקמה האוניברסיטה הופקע ב־1968 מבעלי קרקעות ערבים, למטרות ציבוריות. בראשית שנות ה־80, בתמיכת ראש העירייה דאז טדי קולק, הוחכר השטח למורמונים ל־49 שנים, לשם הקמת אוניברסיטה ומרכז תרבות. המהלך לווה במאבקים ובמחאות על רקע פעילותם המיסיונרית של המורמונים.³ נסיונות לבטל את ההחלטה – שנתמכו על־ידי ועדת הפנים של הכנסת, שגרסה כי הפעילות המיסיונרית היא "יסוד מוסד בדת המורמונית"⁴ – נדחו, אך הקמת האוניברסיטה הותנתה בהתחייבות רשמית של המורמונים שנושאי הלימוד בסמינרים "לא יהיו נוגדים את ערכי החינוך והתרבות בישראל",

ובהימנעות מכל פעילות מיסיונרית בישראל.⁵

תכנון המרכז המורמוני על המדרון הדרום־מערבי של הר הצופים,

הנשקף אל נוף העיר העתיקה והחדשה כאחת, חייב רגישות רבה.

הפרוגרמה ירדה לפרטי־פרטים, ויש בה כדי להעיד על כוונה כנה להעמיד

קמפוס הרמוני, אסתטי ופונקציונלי, לרווחת המשתמשים והמבקרים.⁶

הקמפוס משתלב אפוא בטופוגרפיה ההררית ואגפיו פרושים במדרון בשמונה מפלסים בנויים שגינות רבות משובצות בהם. המוטיבים הדומיננטיים של קשתות, קמרונים ומשרביות (סבכות עץ) מקלים על המסה, משתלבים היטב בסביבה הבנויה, נראים למרחוק ומבטיחים קשר מתמיד ונדיב בין פנים וחוץ. הנוף הוא גורם דומיננטי בשיקולי התכנון, והצמחייה השופעת מתבססת בעיקר על שבעת המינים.

בניין: לעומת מראהו המרשים מכיוון העיר העתיקה, משביל הכניסה מתגלה לעין קמפוס חד־קומתי צנוע. מערך הגגות השטוחים נשבר בשלוש חריגות (בדומה לחריגה האחת של כתר הבטון במכון ון־ליר): מגדל פעמונים מעל האודיטוריום הראשי, המאכלס אורגן עצום ממדים; קימור חבית מעל השדרה המרכזית, המזכיר ספינה מרכזית של בזיליקה; וכיפת התיאטרון האוריינטלית־משהו בשולי הקמפוס. כיפת התיאטרון וקימור החבית המוארך צבועים לבן, בעוד שמגדל הפעמונים מצופה אבן. שבירת הקו האופקי אינה בוטה והיא משתלבת בנינוחות בקו המתאר של ההר.

התוכנית עצמה נשענת על מודול במידות 6x6 מ', של רצפת טרוררטין התחומה באבן תלטיש. המודולריות בולטת במיוחד בקומת הכניסה, בחלל עתיר עמודים וקשתות המורכב מ־12 מודולים מובהקים, המאזכר מעט (למרות המונוכרומיות) את החלוקה לסיטראות במסגד שהיה לקתדרלה בקורדובה שבספרד.

התאורה טבעית בעיקרה ומתקבלת מהתכנון הפתוח לאור הירושלמי. השילוב של אבן, קורות בטון וסבכות עץ מעשיר את משחקי האור והצל על פני המרקם המחוספס. הדומינוטיות של הנוף תואמת את בקשת המורמונים להשתלב בסביבה ולשקף את "הפתיחות המאפיינת את רוח השלום והמפגש ההדדי".⁷

התמצאות: מהכניסה לקמפוס עד לבניין עצמו עוברים במרחב מגוון, שבמרכזו עץ זית עתיק שהובא מהגליל. הכניסה הראשית חודרת את חזית האבן האטומה שאורכה 66 מ', התוחמת חלל פתוח לשמים בין שתי חצרות ומזרקות מים. משם מגיעים לבניין המרכזי דרך שער ברזל פנימי שיצר הפסל ישראל הדני. הכניסה המשנית, במפלס התחתון,

¹ רזניק בשיחה עם המחברת, אוגוסט 2003.

² שלוחת האוניברסיטה נתמכת על־ידי

הכנסייה המורמונית שמרכזה

בסולט־לייקסיטי שבמדינת יוטה, ולה

שלוחות נוספות בלונדון, פריז, וינה

ומדריד.

³ תהליך אישור הבנייה לווה בהתנגדות

עזה ומרוכזת מצד הארגון החרדי

יד־לאחים. מקצת הזעם הופנה כלפי

טדי קולק, שתמך במהלך. המתנגדים

יצאו נגד מסירת השטח וראו במורת רוח

את התרומה של מיליון דולר שהעניקו

המורמונים לקרן ירושלים. התרומה

שימשה להקמת פארק במורדות הר

הזיתים להנצחת השליח אורסון הייד

(Hayde), נציגה הראשון של עדת

המורמונית בירושלים (ב־1841, טוענים

המורמונים, חווה הייד התגלות בהר

הזיתים וחזה את שיבת היהודים

לארצם). כמו כן הועלו האשמות כלפי

רזניק, שנבחר – לדברי המתנגדים –

משום שהיה "בעל מהלכים בעיריית

ירושלים" ובזכות קשריו התקבלו אישורי

הבנייה הנדרשים; ראו ש.א. אשל, "בניית

המרכז המורמוני תיעשה דווקא על־ידי

יהודים", המודיע, ה כסלו תשמ"ו;

Tzipi Kuper, "Agudat Yisrael Totally Opposed to Mormons", *The Jerusalem Post*, 14.6.1985

להאשמת המורמונים בגין אגרסיביות

מיסיונרית, שיתוף פעולה עם הנאצים,

אנטישמיות ונטייה פרר־פלשתينية, ראו

רן לוי ואהוד מלץ, "שיבת ציון השנייה",

כל העיר, 8.6.1984; אריה בנדר, "פצצת

זמן על הר הצופים", *מעריב*,

17.2.1985; אבישי צומבר, "קמפוס או

כנסייה", קול ירושלים, 7.6.1985; גדי

בלטיאנסקי, "נשקול הפעלת לחץ

במשל", קול ירושלים, 9.8.1985; רולי

רוזן, "המורמונים באים", *כותרת ראשית*,

27.11.1985; נדב שרגאי, "למורמונים יש

אוניברסיטה", *הארץ*, 23.5.1986.

לפרסומי המורמונים עצמם, ששימשו

אותם בפעילותם המיסיונרית ברחבי

העולם ובהם נטען כי היהדות "איבדה

את דרכה" ומפורטות שיטות להשפיע

על דרכה, ראו:

Missionary Training Manual for Use in the Jewish Proselyting Program
(Salt Lake City, Uta: Church of Jesus Christ of Letter Day Saints, no date).

4 ראו "ועדת הפנים: אין לאשר הבנייה", *מורמון מידע* (ירושלים, נובמבר 1985), עמ' 1.

5 המצדדים בפרויקט, ביניהם טדי קולק, טענו שהמורמונים הם "ידידי העיר", שב־17 שנות פעילותם בארץ מעולם לא הפרו את החוק, ושאין להפלות בינם לבין ארגונים נוצריים אחרים בעיר.

6 ראו פרוגרמה, 7.1.1982, השמורה בארכיון משרד רוניק. בסופו של דבר, למרות רוחב הלב והכיס, עלתה הקמת המתחם, לדברי רוניק, פחות מעלות הקמתם של מתחמים בקנה־מידה דומה בעיר, לא מעט משום תפקודו היעיל וההרמוני של הצוות – אליעזר רהט (קבלן ומנהל פרויקט) וסולל־בונה (קבלן־משנה).

7 ראו: Aloma Halter, "The City of David" *The Jerusalem Post*, 6.12.1991

מיועדת לסטודנטים, ואילו הכניסה הראשית משרתת את המבקרים ואת הצליינים המורמונים.

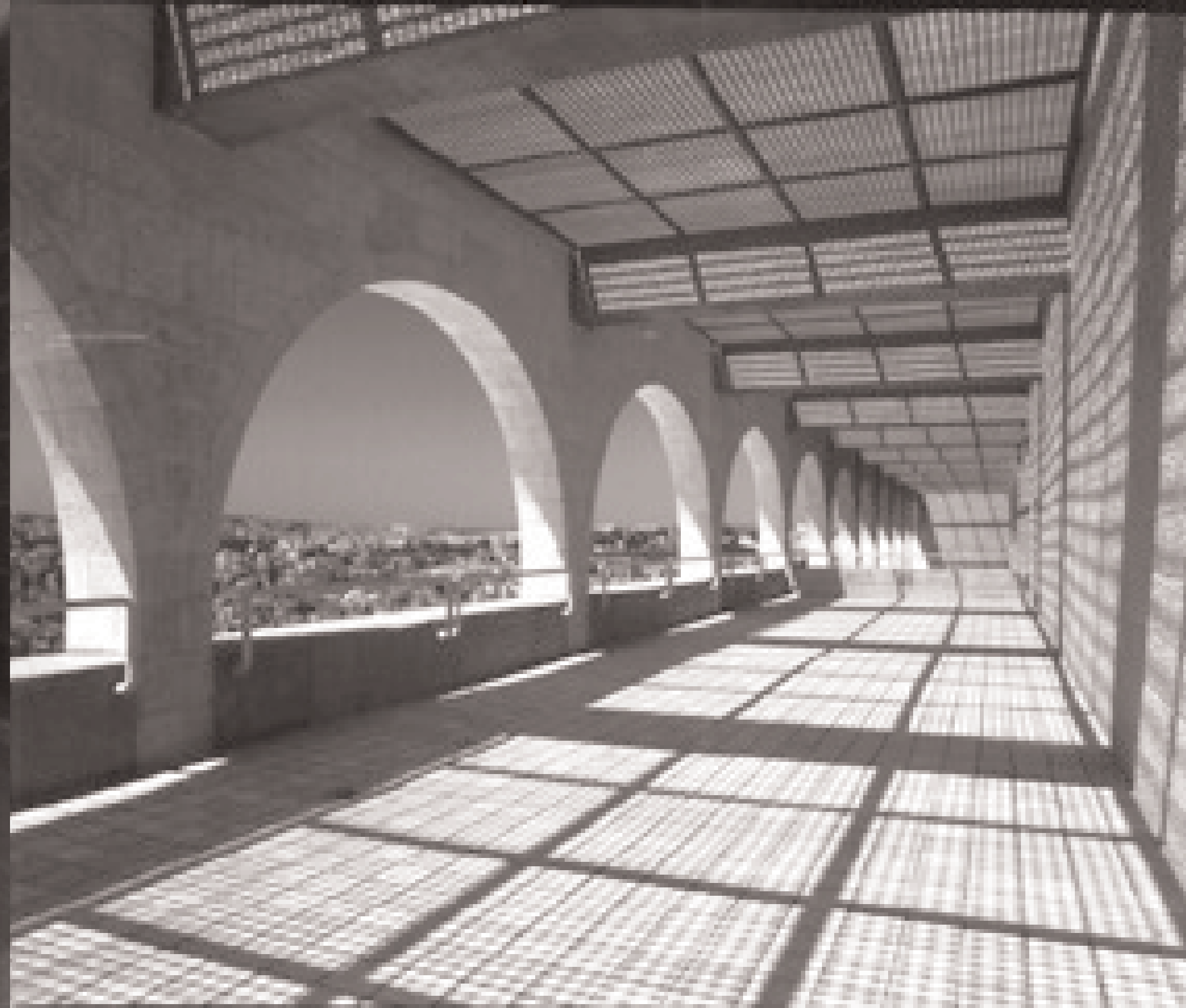
הזרימה במתחם מתנהלת בשני צירים עיקריים: אופקי - גלריה קמרונית בקומת הכניסה, שממנה זורמת התנועה אל הפונקציות הציבוריות השונות (אודיטוריום, מוזיאון, ספרייה, חדרי סמינר, אולם הקרנה); ואנכי מדורג - מעין ציר ראשי ברוחב שישה מטרים ובאורך 92 מ', המקשר בין הקומות (שלוש קומות ציבוריות וחמש קומות מגורים, לצוות ולסטודנטים).

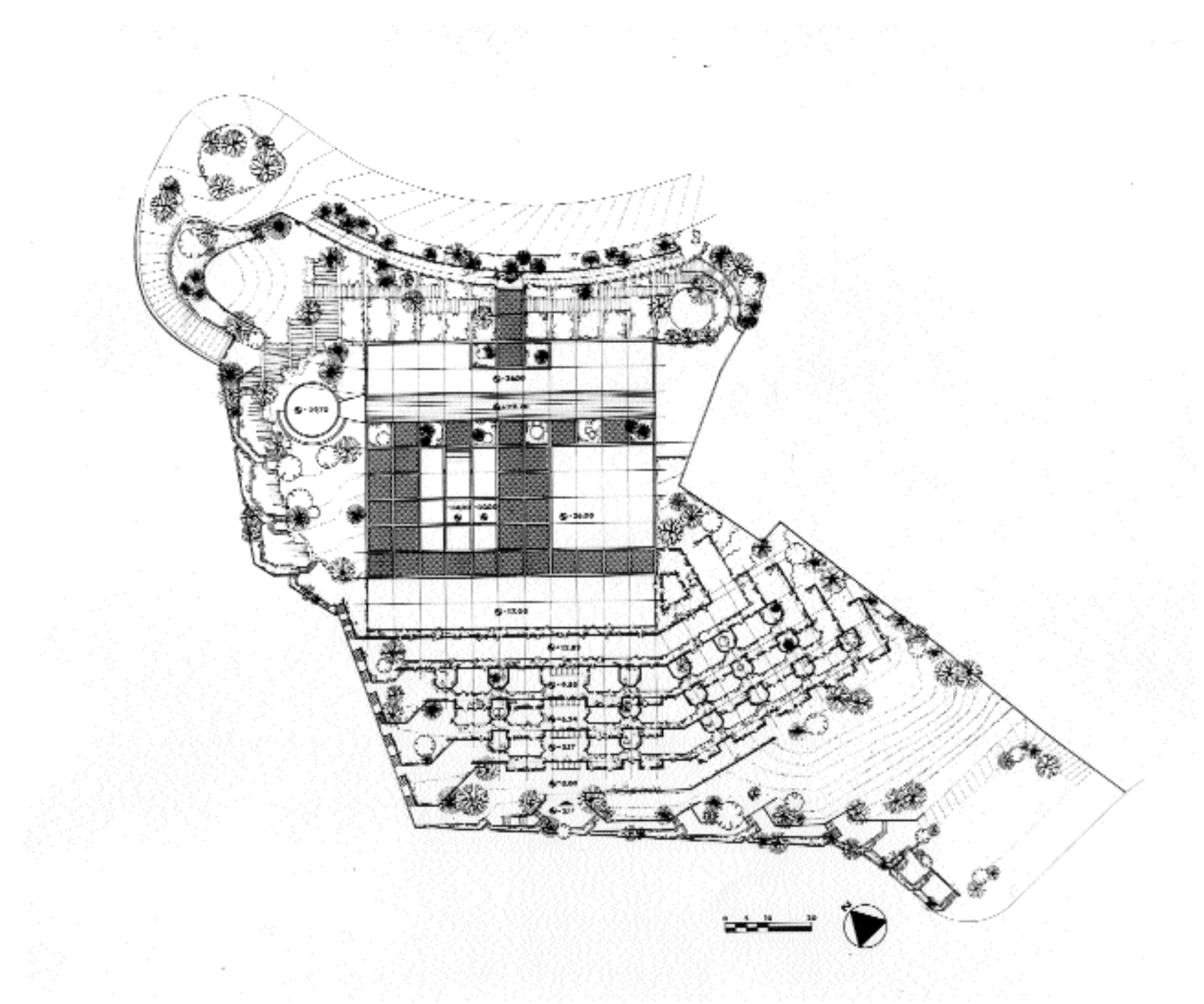
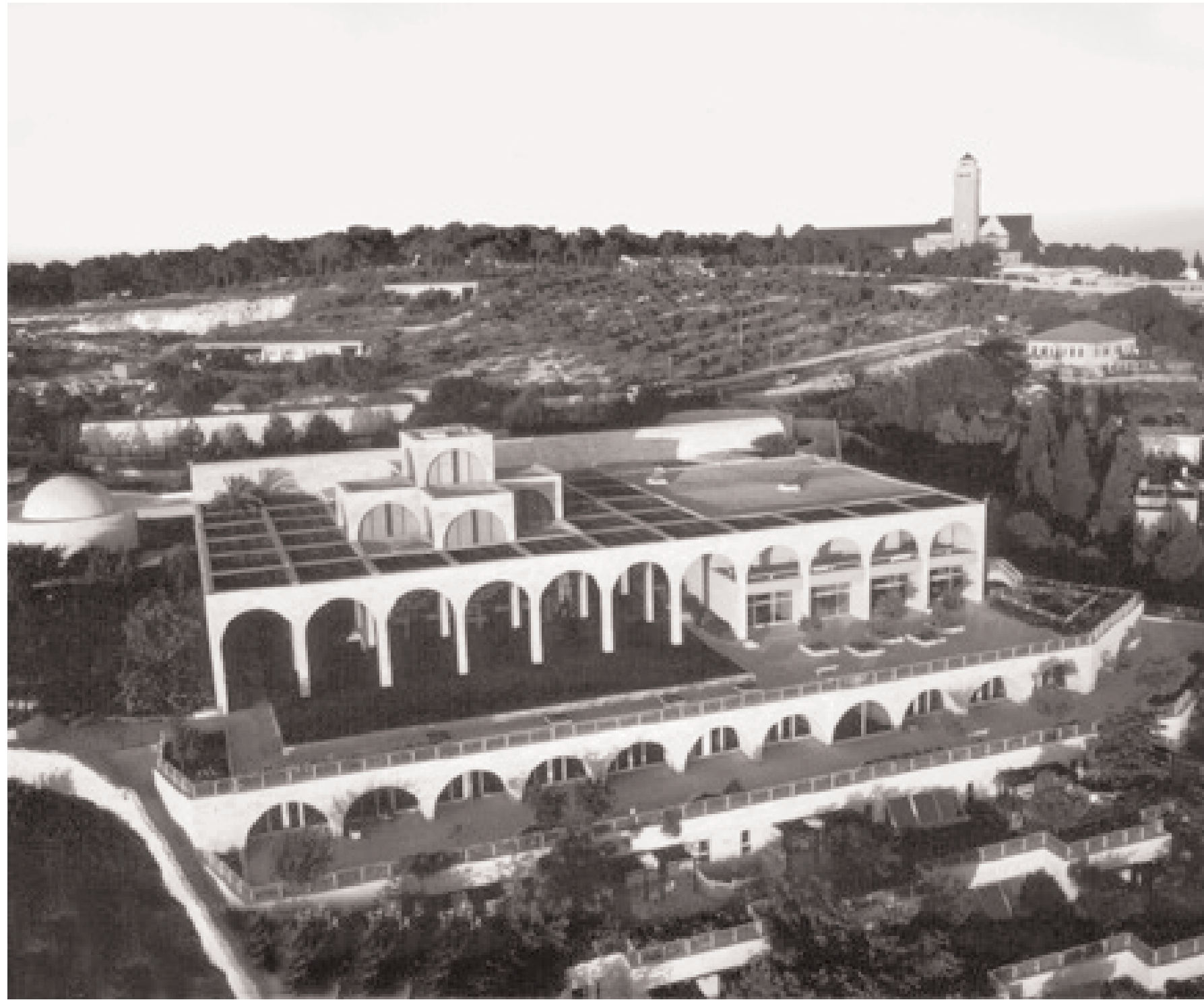
האודיטוריום (36x42 מ') בן 360 המושבים, גולת הכותרת של הקמפוס, ממוקם בלב המתחם ומתוכנן כתיבת זכוית אנכית מקושתת, הנוטעה בגן המשקיף אל העיר העתיקה. הנוף ההיסטורי משמש מעין מסך אחורי או תפאורת קבע למופעים המתקיימים על הבמה. חלל האולם מתפצל לשלושה צירים, המסומנים על־ידי שלוש קשתות פנימיות. בקשת המרכזית המוגבהת ניצב העוגב הגבוה, שנעשה בהזמנה מיוחדת מעץ אלון. ארקדת עמודי אבן ותקרת סבכות מעץ טיק מצלים על קירות הזכוכית שבחזית הפונה אל העיר העתיקה, ומסננים את האור הטבעי החודר פנימה בלי לחסום את הנוף. השילוב של עמודים, קשתות וסבכות עץ שובר את המאסה ומדגיש את קלילותו של המרחב הפתוח.

הספרייה האינטימית בקומת הכניסה ספונת עץ. חללה הוא מקבץ של ארבעה מודולים אופייניים, כאשר במרכזו של כל מודול ניצב שולחן עץ ריבועי המיועד לשמונה יושבים. בקומה השנייה ממקמים המשרדים, הכניסה לאודיטוריום נוסף (אולם הקרנה והרצאות), חניה מקורה, חדרי מכונות, ועוד שירותים. הקומה השלישית מאכלסת כיתות לימוד, חדר אוכל ומטבח, אולם התעמלות ושטח אלטרנטיבי נוסף, שבו מעבדת מחשבים ופינוות ישיבה. חלל המדרגות הרחב יוצר פינות ישיבה הנפתחות אל הנוף הנשקף מהחלונות המקושטים (בשילוב מתוחכם של ריבוע ועיגול). מעקה נחושת מעטר את לוחות הזכוכית התוחמים את מעקה המדרגות.

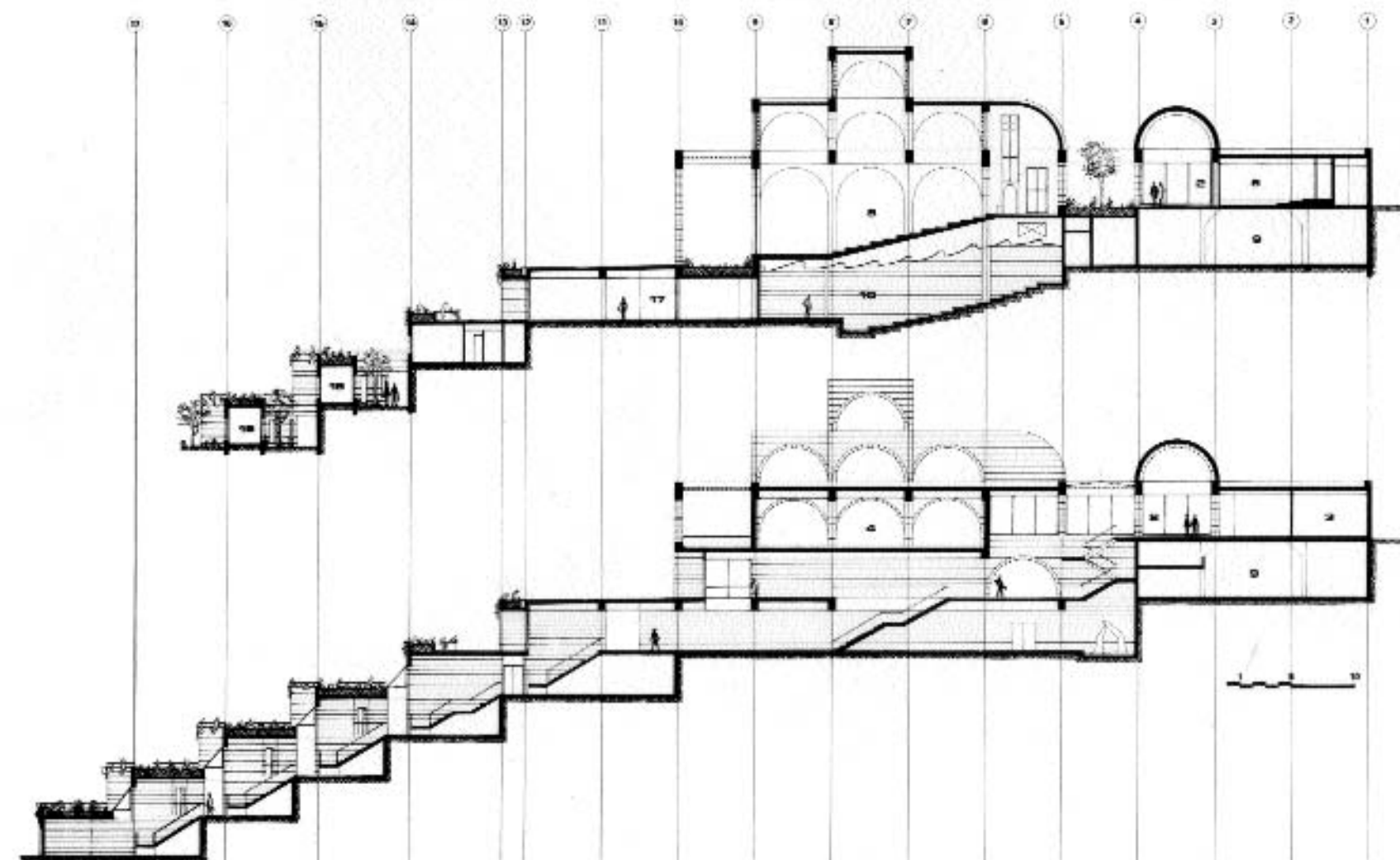
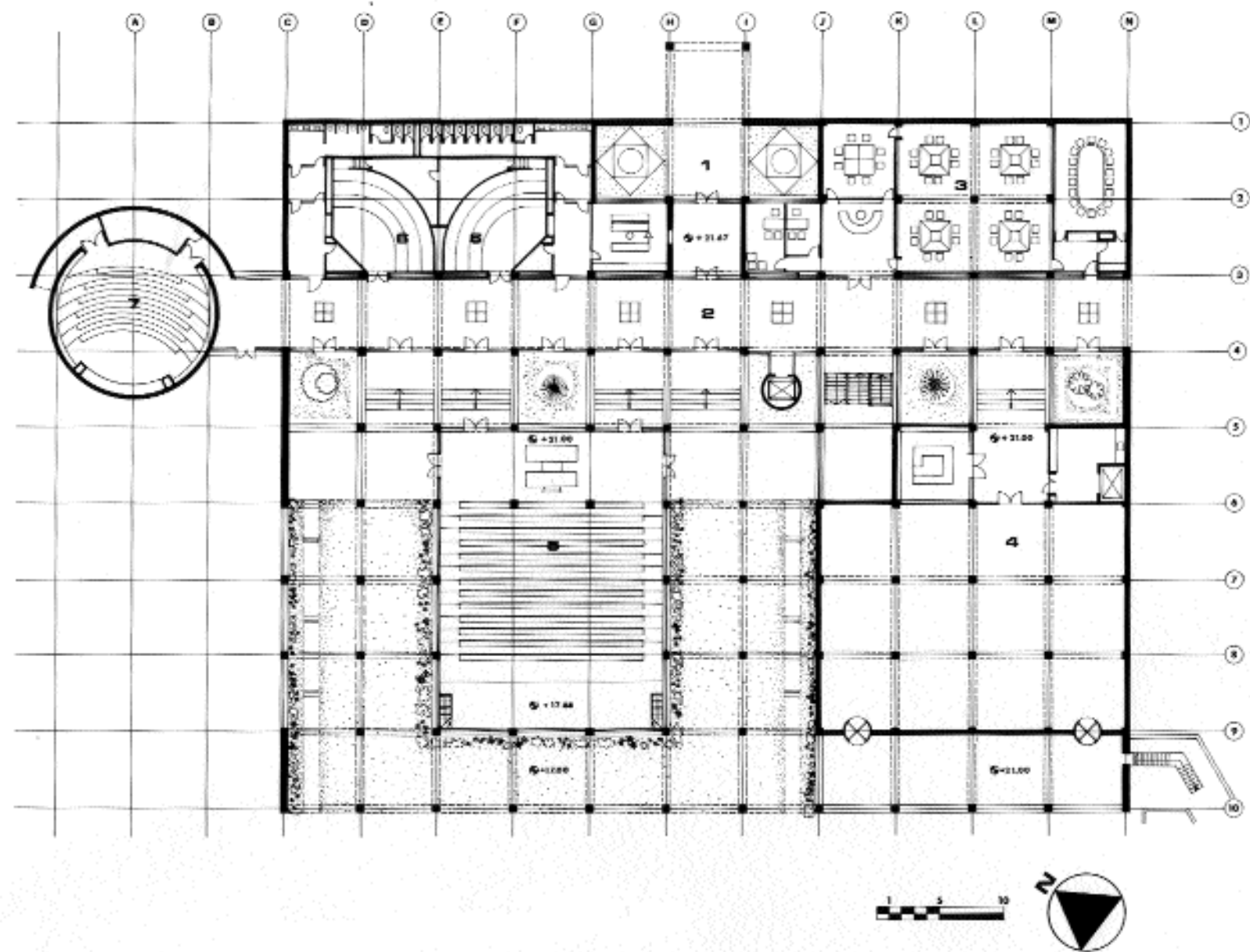
רוב דירות הסגל והאורחים מרוכזות בקומה הראשונה של גוש הסטודנטים, שמתחתיה ארבע קומות של מעונות עם חדרים לארבעה סטודנטים. לכל שני חדרים חצר משותפת, תכנונם מרווח יחסית למקובל, ובחדר האמבטיה הותקנו שני כיורים ואמצעי אחסון מגוונים. החלוקה הפנימית המתוחכמת נשענת על מיקומה של דלת הכניסה, המפצלת את החלל לשני אגפי שינה שבכל אחד מהם שתי מיטות ליצירת פרטיות ואינטימיות. כל חדר נהנה מיציאה למרפסת הפונה אל הנוף, בזכות התכנון המדורג.

specifying methods of influencing it, see:

Missionary Training Manual for Use in the Jewish Proselyting Program (Salt Lake City, Utah: Church of Jesus Christ of Latter Day Saints, undated).

4 See "Internal Affairs Committee: Construction must not be Permitted," Mormon Information (Jerusalem, November 1985), p. 1 [Hebrew].

5 The project's supporters, among them Teddy Kollek, argued that the Mormons were the "city's friends" and that in their seventeen years of activity in the country they had never broken the law, and must not be discriminated against in comparison to other Christian organizations in the city.

6 See program, 7 January 1982, held in Reznik's office archives. Eventually, despite the generosity and benevolence, construction of the compound, according to Reznik, cost less than the construction of similarly-scaled compounds in the city, largely due to the efficient and harmonious functioning of the staff — Eliezer Rahat (contractor and project manager) and Solel-Boneh (subcontractor)

7 See Aloma Halter, "The City of David," *The Jerusalem Post*, 6 December 1991.

The lighting is mostly natural, resulting from the design which is open to the Jerusalem sun. The combination of stone, concrete beams and wooden latticework enriches the interplay of light and shade across the rough texture. The landscape's dominance is congruent with the Mormon's request to integrate with the surroundings and reflect the "openness characterizing the spirit of peace and mutual encounter."⁷

Orientation: From the campus entrance to the building itself one goes through a sheltering space, with an ancient olive tree brought from the Galilee at its center. The main entrance penetrates the impervious 66 meter long stone facade delineating a space open to the sky between two courtyards and several fountains. From there one reaches an inner iron gate created by sculptor Israel Hadani. The secondary entrance, on the lower level, is intended for students, whereas the main entrance serves visitors and Mormon pilgrims.

Movement within the compound runs along two main axes: one horizontal — a vaulted gallery on the entrance level from which movement flows toward the various public areas (auditorium, museum, library, seminar rooms, screening hall), and the other, vertically terraced — akin to a major axis, 6 meters wide and 92 meters long, connecting the floors (three public floors and five floors of living quarters for staff members and students).

The 360-seat auditorium (36x42 m.), the campus's crown, is situated at the core of the compound and designed as an arched vertical glass box placed in a garden overlooking the Old City. The historical landscape serves as a backdrop or a permanent decor for the stage performances. The hall space is split into three axes, marked by three inner arches. The main raised arch houses the tall organ, custom-made from oak wood. An arcade of stone columns and a ceiling made of teak-wood latticework shade the glass walls in the facade facing the Old City, filtering the natural light that reaches the interior without blocking the landscape. The combination of columns, arches and lattices cuts the mass, emphasizing the lightness of the open space.

The intimate library on the entrance level (level 8) is covered with wood. Its space is a cluster of four typical modules, with a square wooden table for eight at the center of each. The offices, the

entrance to another auditorium (screening and lecture hall), roofed parking, machine rooms, and additional services are located on the floor below (level 7). The sixth level is populated by classrooms, dining room and kitchen, gymnasium, and an additional alternative space with a computer lab and sitting corners. The spacious stairwell creates sitting areas that open to the landscape seen through the arched windows (cleverly combining square and circle). A copper handrail decorates the glass plates along the staircase railing.

Most of the staff and guest apartments are concentrated on the fifth level of the students' block, with four floors of 4-student room dormitories underneath. Each two rooms have a common courtyard. They are relatively spacious, and the bathroom has two sinks and various storage facilities. The clever interior division is based on the location of the front door that splits the space into two sleeping bays, each with two beds, to create privacy and intimacy. Each room has a balcony facing the landscape due to the terraced design.

The Jerusalem Center for Near Eastern Studies (The Mormon University), 1980-87

"The plot, one of those blessed plots facing the Old City, called for reciprocity. If you see the city from the building, it comes in."¹

Commissioning body: Brigham Young University, Utah, USA
Architect: David Reznik in collaboration with Frank Ferguson (Fowler-Ferguson-Kingston-Ruben, USA)
Architect-in-Charge: Doron Hoek
Landscape architects: Lipa Yahalom, Dan Zur
Interior Design: David Reznik (in collaboration with Adina Preuss)
Construction: Arie Warshavsky
Environmental Sculpture: Israel Hadani
Designation: An extension of the Brigham Young University (Utah, US) for study of the Bible, the history and culture of the Middle East
Site area: 17 dunams (4.2 acres); built-up area: 12,000 sq. m.
Materials: Stone, concrete, marble, teak wood, oak wood, glass

Site: The Jerusalem Center for Near Eastern Studies is an extension of Brigham Young University in Utah, US, supported by the Mormon Church (Church of Jesus Christ of Latter Day Saints, to its believers).² The Center is located in East Jerusalem, on the southern side of Mount Scopus near Augusta Victoria Hospital. In addition to theoretical studies for a BA, the place functions as a cultural center holding unique musical events.

The land on which the university was erected was confiscated in 1968 from its Arab owners for public purposes. In the early 1980s, with the support of the then Mayor, Teddy Kollek, the area was leased to the Mormons for 49 years to build a university and cultural center. The move was accompanied by struggles and protests due to the Mormons' missionary activity.³ Attempts to reverse the decision, supported by the Knesset Internal Affairs Committee, which maintained that the missionary activity is a "solid basis of the

Mormon religion"⁴ — were rejected, but construction of the university was conditioned by the Mormons' official commitment that the subjects taught in the seminars "will not conflict with the educational and cultural values in Israel," and that they would refrain from any missionary activity in Israel.⁵

The planning of the Mormon Center on the southwestern slope of Mount Scopus, with both the Old and the New City vistas, required great sensitivity. The program was highly detailed, and may attest to a sincere intention to erect a harmonious, aesthetic as well as functional campus for the benefit of its users and visitors.⁶ The campus thus integrates with the mountainous topography and its wings extend along the slope in eight constructed levels interspersed with numerous gardens. The dominant motifs of arches, vaults and mashrabiya (a lattice screen made of small wooden rods) soften the mass, integrating nicely into the built-up surroundings; they are visible from afar, promising constant, generous contact between interior and exterior. The landscape was a dominant factor in the planning consideration, and the lush garden is based mainly on the Seven Species indigenous to the Land of Israel.

Project: As opposed to its impressive appearance from the Old City direction, a modest one-story campus is revealed from the entrance path. The array of flat roofs is cut on three occasions (similar to the single protrusion of the concrete crown at the Van Leer Institute): the bell tower above the main auditorium, housing a monumental organ; a barrel vault above the main boulevard, reminiscent of a central nave in a basilica; and the somewhat oriental theater dome at the outskirts of the campus. The theater dome and elongated barrel vault are painted white, while the bell tower is faced with stone. The interruption of the horizontal line is not blunt, calmly integrating with the contour of the mountain.

The plan itself relies on a 6x6 m. module. The modularity is especially conspicuous in the entrance floor, in a display space replete with columns and arches comprised of twelve distinctive modules, and somewhat reminiscent (despite the monochromaticity) of the division into aisles in Cordova's mosque cum cathedral in Spain. The display space and library floor is made of travertine stone bordered by @@ stone.

¹ Reznik in a conversation with the writer, August 2003.
² The university extension is supported by the Mormon Church whose center is in Salt Lake City, Utah, and has additional extensions in London, Paris, Vienna and Madrid.
³ The project's approval was strongly opposed by the ultra-Orthodox organization Yad La'achim. Some of the anger was directed at Teddy Kollek who supported the move. The objectors rejected the lease of the land as well as the 1 million dollar donation the Mormons had given to the Jerusalem Fund for a garden on the slopes of the Mount of Olives in memory of apostle Orson Hyde, the first representative of the Mormons in Jerusalem (in 1841, according to the Mormons, Hyde had a revelation on the Mount of Olives and envisioned the Jews' return to their land). In addition, accusations were also directed at Reznik, who was chosen, according to the objectors, since he had "connections in the Jerusalem Municipality" and these connections aided in the granting of the required building permits: see S. A. Eshel, "Construction of the Mormon Center will be carried out by Jews," *Hamodia*, 18 November 1985; Tzipi Kuper, "Agudat Yisrael Totally Opposed to Mormons," *The Jerusalem Post*, 14 June 1985; for further reading about the Mormons' accusation of missionary activity, collaboration with the Nazis, anti-Semitism and pro-Palestinian inclination, see Ran Levi and Ehud Meltz, "The Second Return to Zion," *Kol Ha'Ir*, 8 June 1984 [Hebrew]; Arie Bender, "A Time Bomb on Mount Scopus," *Ma'ariv*, 17 February 1985 [Hebrew]; Avishay Somber, "Campus or Church," *Kol Yerushalayim*, 7 June 1985 [Hebrew]; Gadi Baltiansky, "We'll Consider Putting Pressure on the Government," *Kol Yerushalayim*, 9 August 1985 [Hebrew]; Roli Rosen, "The Mormons are Coming," *Koteret Rashit*, 27 November 1985 [Hebrew]; Nadav Shragai, "The Mormons have a University," *Ha'aretz*, 23 May 1986 [Hebrew]. For Mormon publications used in their missionary activity throughout the world, claiming that Judaism "has lost its way" and